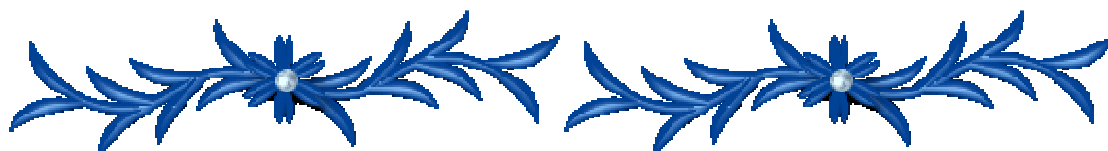

Bárá Eötvös József 1813-1871

GYÖNGYSZEMEI

1813-1871

BÁRÓ EÖTVÖS JÓZSEF

GYÖNGYSZEMEI

**CSAK AKKOR ÍRCHATUNK LELKÜNK PAPÍRJÁRA TUDOMÁNYOKAT,
HA AZ AZ ÉLET ENYVÉN ÁTVONATOTT.**

(1) E. J. : Gondolatok / Bényei: 191

„Eötvösnek kora ifjúságától kezdve szokása volt kis zsebkönyvekbe írni munka vagy séta közben támadt gondolatait és ötleteit, melyeket azután műveiben felhasználta. A *Gondolatokat* is ilyen feljegyzésekből állította össze. Az eredeti zsebkönyvecskéket azonban kevesen látták...

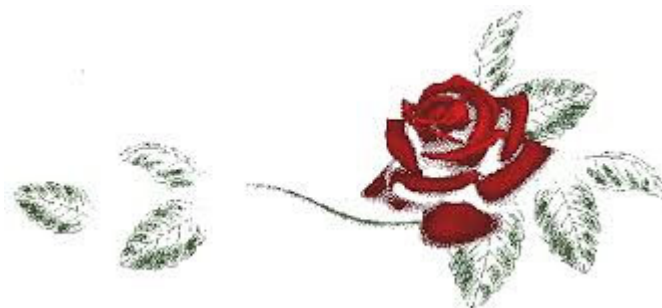
Ezekben személyekkel és tényekkel szemben, itt-ott erős kritika nyilvánul; bizonyára ez az oka annak, hogy családja nem foglalkozott az egyébként értékes feljegyzések közzétételének kérdésével. Azok a szempontok azonban, melyek évtizedeken át akadályai lehettek a kiadásnak, időközben elvesztették jelentőségüket. Eötvös jellemzése vagy bírálatai ma már senkit sem sértenek, sőt éppen ellenkezőleg...”

(Lukinich Imre: Eötvös József Naplójegyzetek - Gondolatok 1864-1868, Előszavában írta

Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1941.)

A csodálatos reformkori nyelvezettel íródott szavakat érdemes mai nyelvünkre átértelmezni, mert időtállóan bölcs és igaz gondolatokhoz juthatunk.

GYÖNGYSZEMEK

A 2020-as év napjaira

JANUÁR 1. A béke világnapja

Ma jött meg fiam utazásából. Jolánnal elibe mentem Nánáig. Megerősödött, s rég nem éreztem magamat boldogabbnak, mint midőn a kedves gyermekek, egymást megölelvén, örömek zajos kitörését láttam. Adja az ég, hogy egész életökben minden találkozásuk ilyen legyen, hogy semmi ne válassza el őket egymástól soha, mint a távolság. (2) E. J. : Gondolatok, 1866. október 1. / Bényei: 1907

JANUÁR 2.

Csak azt bírjuk, miről, ha kell, le tudunk mondani. Oly kincsnek, melyet nélkülözhetetlennek tartunk, nem urai, hanem szolgálai vagyunk.

(3) E. J. : Gondolatok, 1858. január 4. / Bényei: 1069

JANUÁR 3.

Mért nem vagyunk hasonlók a fához, mely, ha századokig áll is, minden tavasszal új zöldbe öltözik és friss virágokat hajt? (4) E. J. : Gondolatok, 1858. október 17. / Bényei: 1163

JANUÁR 4.

Vannak dolgok, melyeket csak az érez, kinek esze, s vannak olyanok, melyeket csak az ért, kinek szíve van. (5) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1608

JANUÁR 5.

Nem törölhetünk ki senkit szívünkől anélkül, hogy a helyén, hol egykor neve állott, egy setét folt ne maradjon vissza. (6) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1624

JANUÁR 6. Vízkereszt napja

Tegnap volt unokám keresztelője. Az atyai részről való nagyapja kívánsága szerint: Tamásnak hívják. Valószínűleg hasznára fog lenni a kisfiúnak, ha inkább védszentjének, mint nagyapjának példáját követi, s mielőtt hisz, egy kicsit jobban utána néz a dolgoknak és embereknek, mint ahogy én tettem többször életemben. Unokám illúziókban szegényebb lesz ugyan - és ez veszteség -, de szegényebb lesz egyszersmind tapasztalatokban is, és ez mindenestre nyereség, amint hiszem, oly nyereség, mely ama veszteséget bőven pótolja...

(7) E. J. : Levelek Eötvös Lorándnak, 1869. július 11. / Oltványi: 304

JANUÁR 7.

Nem kell magunkat elragadtatni érzelmeink által, sőt, éppen midőn szívünk valamihez vonz, akkor leginkább szükséges, hogy eszünkhöz folyamodjunk.

A tanács jó, csak hogy mit szívünkre nézve mond, eszünkre nézve is áll, s hogyha szívünket csak úgy követhetjük biztosan, ha azt mire az vonz, elébb eszünkkel fontoljuk meg, eszünk is csak akkor biztos kalauz, ha mielőtt tanácsait követjük, elébb szívünket kérdezzük meg.

(8) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1666

JANUÁR 8.

Kis öröm az embert inkább boldogítja, mint bármily nagy szerencse; valamint a kis viola, bármily nagy fánál kedvesebb, mert összeszedhetjük, s mert szívünkhöz fér.

(9) E. J. : Gondolatok / Bényei: 90

JANUÁR 9.

Lelki- s testiképp egy sors vár ránk: megvénülünk, a deli gömbölyű gyermekarc eltűnik, s mindég élesebb formákban mutatkozik a csontalkotmány, melyre minden forma építettett, míg végre a gyermek helyett egy csontváz marad; s ez történik lelkiképp velünk, itt is minden mi szép és kellemes vala eltűnik, mindég szabályosabban emelkedik ki a virágzó képek közül, a hideg logika szabályos formáival, míg végre csak ez marad.

(10) E. J. : Gondolatok / Bényei: 457

JANUÁR 10.

Legjobb, ha testünk irányában úgy járunk el, mint olyan lakással, melyet kényelmetlennek találunk, de melyből elköltözni mégsem akarunk.

Ei kell tűrni, s ha lehet megszokni a kisebb, s nagyobb kellemetlenségeket, s legfeljebb abban keresni vigasztalásunkat, hogy apró s nagy bajainkat időről-időre barátainknak elpanaszoljuk.

(11) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1934

JANUÁR 11.

Az erény semmi más, mint olyan magatartás, amely megtalálja a középutat bizonyos hibák és tulajdonságok túlzásai között; és a szív biztosítja, hogy feltalálhassuk ezt a közepet.

(12) E. J. : Gondolatok / Bényei: 652

JANUÁR 12.

Angol, vagy inkább amerikai közmondás, hogy az idő pénz.

De a pénz azért nem idő, sem Amerikában, sem máshol.

(13) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1522

JANUÁR 13. A vallásszabadság napja

Ne hozzák a hittel összeütközésbe a szenvedélyeket. Az ember gyenge, s könnyen elragadható olyan dolgokhoz is, melyeket később megbán.

(14) E. J. : Gondolatok / Bényei: 287

Isten akként alkotá világát, hogy ha le a földre nézünk virágokat, fenn az égen csillagokat találjunk, mindenütt valamit, minek szívünk örülhet, mi gondjainkat ahhoz vezeti, ki e bájló mindenségnek alkotója.

(15) E. J. : Gondolatok / Bényei: 973

Kereshetjük Istent eszünkkel, de megtalálni őt csak szív által lehet.

(16) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1149

JANUÁR 14.

Ne szánd soha, ha jót téve megcsalattál; magadnak tevéd, mert minden jótett emeli lelkedet.

(17) E. J. : Gondolatok / Bényei: 325

JANUÁR 15.

Kit az ég csak nefelejcsaire int, az boldogabb annál, ki virágai mellett mennyekről ábrándozik.

Mert az első világos jelenben él, a másik eltakart jövőben, mit ez csak remél, azt a másik bírja már.

(18) E. J. : Gondolatok / Bényei: 79

JANUÁR 16.

Férfinál minden érzemény gondolat, asszonynál minden gondolat érzemény, ez a nagy különbség a két nem között.

(19) E. J. : Gondolatok / Bényei: 146

JANUÁR 17.

Iparkodjál látni. Bekötött szemmel senkise járhat egyenesen.

(20) E. J. : Gondolatok / Bényei: 445

JANUÁR 18.

Ne gondoljátok, hogy szerencse nincs, mert ti nem találtátok.

(21) E. J. : Gondolatok / Bényei: 315

JANUÁR 19.

Nem az, amit bírunk, hanem a meggyőződés, hogy amit bírunk, azt megérdemeltük, boldogít.

(22) E. J. : Gondolatok / Bényei: 460

JANUÁR 20.

Nem mindig csálnak, néha valók az emberek, s egynek hív szeretete visszaadja azon boldogságot, melyet százszor csalódva elvesztettünk.

(23) E. J. : Gondolatok / Bényei: 437

JANUÁR 21.

Félszeg vagyok talán ismereteimben, felfogásomban, ítéletemben, de érzéseimben soha, s vagy teljes bizodalommal vagyok valaki iránt, vagy éppen nem bízom benne.

(24) E. J. : Levelek, Falk Miksának, Pest, 1865. február 2. / Oltványi: 186

JANUÁR 22. A magyar kultúra napja

Faluhelyen szomszédjai vannak az embernek, kikhez szükség estén fordulhat, s kiktől néha segíttetik oly kicsiségekkel, miket akkor alig vesz észre, s miket mégis, ha városban lenne, nehezen nélkülözne.

(25) E. J. : Levelek, Vachott Sándornénak, 1855. december 23. / Oltványi: 106

Minden hegy csúcsban végződik. Emelkedjetek bátran, s kik kiindulva a hegy alján, távol álltatok egymástól, fenn a tetőn találkozni fogtok.

(26) E. J. : Gondolatok / Bényei: 311

Minden művészetnek feladata kimondani a valót szép formában.

(27) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1215

JANUÁR 23.

Vigyázzon mindenki magára, mielőtt meghajlik; nehéz lesz felegyenesedni.

(28) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1858

JANUÁR 24.

Ne gondolja senki, hogy álmai haszontalanok. A nyájas képek, melyeket képzele behunyt szemei előtt átvisz, kipihentetik a durva valóság érintéseiben elfáradott lelkét.

(29) E. J. : Gondolatok / Bényei: 468

JANUÁR 25.

Minden ember legnagyobb szerencsétlensége, ha választás vagy sorsok által oly helyzetbe kerülnek, melyet jellemek el nem bír.

(30) E. J. : Gondolatok / Bényei: 477

JANUÁR 26.

Hogy a legédesebb tejből a legcsípősebb sajt váljék, csak egy szükséges - bizonyos idő.

(31) E. J. : Gondolatok / Bényei: 508

JANUÁR 27.

Néha jó, ha az igazság egy ideig elhagyatva áll, annál jobban meglátszik való alakja.

(32) E. J. : Gondolatok / Bényei: 526

JANUÁR 28.

A tányérvirág is csak addig fordul a nap felé, míg fiatal; ha megérett, ez is szomorúan hajtja le fejét.

(33) E. J. : Gondolatok / Bényei: 567

JANUÁR 29.

Az ember mindig boldogságot keres, szabadságot kíván, emelkedni vágyódik, csakhoggy különböző korokban a boldogságot másban keresi, a szabadságnak más értelmet ad, más eszményeket tűz ki magának. (34) E. J. : Gondolatok / Bényei: 583

JANUÁR 30.

Minden vigasztalás újra feleleveníti fájdalmainkat.

Igaz, de csak úgy, mintha a sebet kötözzük; a fájdalom szinte megújul, de csak hogy hamarabb gyógyuljon. (35) E. J. : Gondolatok / Bényei: 626

JANUÁR 31.

Ki hamis úton jár, eltéveszti célját, de ki egyenes úton járva egy ballépést tesz, kifecamíthatja lábát és azonnal megérzi a fájdalmat.

(36) E. J. : Gondolatok / Bényei: 640

FEBRUÁR 1.

Vannak nyomok és emlékek, melyeket csak könnyek moshatnak le.

(37) E. J. : gondolatok / Bényei: 630

FEBRUÁR 2. Eötvös József halálának napja

... derült korány után tikkasztó órák jöttek. Láthatárom elborult, és nehéz vészfellegek vonultak el fejem felett, de mit bánom én, ha az alkony ismét szép leend, s életem napja, mint midőn emelkedett, úgy tiszta körben száll nyugodni.

Nem éltem-e szép napot, s a vészek órái, nem voltak-e szükségesek, hogy az életet és saját lényemet, egészen ismerni tanuljam. S nem ez-e egyik legfőbb feladásunk? (38) E. J. : Gondolatok, 1865. augusztus 31. / Bényei: 1844

Eötvös József: VÉGRENDELET

Ha majdan átfutottam Göröngyös utamat,

S hová fáradtan érek, A sír nyugalmat ad:

**Márványszobor helyébe, Ha fenn marad nevem,
Eszméim győzelme, Legyen emlékjelem.**

**S ha majd kijötök néha S megálltok síromon,
Zengjétek el a legszebb Dalt néma hantomon.**

**Magyar dalt, lelkesítőt, Melynél a szív dobog,
Tán halva is megértem, S keblem hevülni fog.**

**És sírjátok egy könnyet Barátotok felett:
Dalt érdemelt, mert költő, Könnyet, mert szeretett. 1848.**

(39) E. J. : Versei

**„Óh, ercsi sír, mely őrzöd drága hamvát,
Porában is megáldott, nagy szívét!
Bocsásd álmához, zöld erdők fuvalmát,
S boltodnak árnyán, lágyan földve véd!**

**Zeng néki halk dalt, honom nagy folyója,
Arany kalászt susogtass, néma róna,
S csönd ünnepeljen, völgyön és hegyen,
Hogy álma édes, és dicső legyen!”**

(Szász Károly: Báró Eötvös József emlékezete, 1872., halálának évfordulóján,
Vasárnapi Újság, XIX. évfolyam, 5. szám, Pest, 1872. február 4.

URL: <http://epa.oszk.hu/00000/00030/00935/00935.pdf>)

FEBRUÁR 3.

„Eötvös Loránd, 1871. február 3 éjjel:

Apám tegnap este 11 órakor meghalt. Nyugodtan, fájdalom nélkül elszenderült.

Itt virrasztok szobája mellett, melyben kiterítve fekszik, s együtt vagyunk. Négyszemközt mindig jól megértettük egymást, s most midőn itt fekszik előttem, mosolygó, halvány arcába nézek, kiolvasom kifejezéséből, hogy az áll előttem, ki valószínűleg első és utolsó, ki igazán megértett. Atyám oly korban nevelkedett, midőn az emberiség szeretetének tana még itt-ott a középkor korlátai közé volt zárva. Az ember szeme, mely a középkorban csak saját erényére fordított figyelmet, nem bírta egyszerre megszokni a végső látókört. Utolsó óráiban is, midőn már biztosan láttad halálodat, említetted vágyadat, mennyire szeretnéd további fejlődésedet látni. Nem mondhatom, nézz le rám a magasból, nem tudom magamat léted hitével ámitani, s mégis érezlek körülben. Nem tudlak az égben megörökíteni, nem állíthatlak a szentek csarnokába, csak szívembe zárhatlak, öntudatommá teszek. Minden szép és nemes, miért valaha lelkesültem, éledjen fel újra bennem, s ha elszáll, elporlik minden, mit létnek neveztem, úgy maradjon meg nekem a lelkesedés, mely sírodig elkísér. Nemesüljön meg szívem a könnyek által, melyeket atyám érted siratok, s e nemesült szív legyen az, mit tőled nyert örökségemnek tekintek.”

(Plósz Katalin: „Mint legjobb barátod őszinte tanácsa.” Nevelési elvek Eötvös József és fia, Loránd levelezésében. Elhangzott a 41. Országos Középiskolai Fizikatanári Ankéton, 1998. április 6-8. Székesfehérvár, Fizikai Szemle 1998/6., 185. oldal, URL: <http://fizikaiszemle.hu/archivum/fsz9806/plosz.html>)

FEBRUÁR 4.

Csak a nemes, a valóban tiszta érc, az biztos, hogy az idő rozsdája által felemésztetni nem fog.

(40) E. J. : Gondolatok / Bényei: 786

FEBRUÁR 5.

Bármennyire szeressük az embereket, vannak időszakok, melyekben könnyen nélkülöznénk társaságokat.

(41) E. J. : Gondolatok / Bényei: 846

FEBRUÁR 6.

A hatás, melyet reánk a látókörünk tesz, nem a tárgyuktól függ, melyeket az magába foglal, hanem inkább az időszaktól és kedélyünk hangulatától, melyben azt látjuk. Nincs vidék oly szegény, mely tavaszkor s oly pillanatban látva, midőn magunkat boldognak érezzük, reánk kellemes hatást ne tenne. Így vagyunk életünkkel is. Remény zöld tér, itt-ott egy kis virág, s felettünk a tiszta sugár, mely a magasból jó, s mindent átmelegítve világával, tekintetünket fölfelé vezet; kell-e több, hogy magunkat bármi szűk, vagy érdektelen körben is, megelégedve érezzük?

(42) E. J. : Gondolatok / Bényei: 885

FEBRUÁR 7.

Ne szóljunk oly könnyedén az élet apróságairól. A lomb, mely a nap ragyogó sugarait előlünk eltakarja, s melynek árnyékában a déli forráság ellen menedéket keresünk, apró levelekből áll. (43) E. J. : Gondolatok / Bényei: 965

FEBRUÁR 8.

Csak kettőt nem pótolhatunk ki fáradtság, s tanulmányok által: az életben a finom erkölcsi érzetet, s a művészetben az ízlést. (44) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1063

FEBRUÁR 9. A házasság világnapja

Ha két darab fát összeteszünk, kereszt lesz belőle. Ez szép allegória a házasságra.

(45) E. J. : Gondolatok / Bényei: 237

Az egésznek része csak az lehet, ki szíve részévé tette az egészet.

(46) E. J. : Gondolatok / Bényei: 142

FEBRUÁR 10.

Newton, midőn fájáról egy alma esett le, a gravitáció és a világrendek törvényeire gondolt. De hány ember van, kinek az egész világrendszer csak a gyümölcsöt juttatja eszébe, melyet magának szedni remél, kit a világ forgása csak azért érdekel, mert saját vetéseket érleli.

(47) E. J. : Gondolatok, 1864. szeptember 4. / Bényei: 1691

FEBRUÁR 11. Betegek világnapja

Néha levehetjük a csizmát, mely által szorítva érezzük magunkat, csakhogy a tyúkszem, melyet a szűk csizma okozott, akkor is megmarad.

(48) E. J. : Gondolatok / Bényei: 642

Miután a teher, mely alatt csaknem leroskadunk, idővel vagy ismét levétetik vállainkról, vagy megszokás által könnyebbnek látszik; az élet bajainak elviselésére csak egy szükséges: türelem.

(49) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1122

FEBRUÁR 12.

Vannak pillanatok, melyekben a villám is jótétemény, mert egy percre legalább világosságot ad.

(50) E. J. : Gondolatok, 1864. szeptember 6. / Bényei: 1697

FEBRUÁR 13.

Minden haladásnak célja úgy rendezni viszonyainkat, hogy azokban a véletlennek lehetőségig kevés helye legyen.

(51) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1872

FEBRUÁR 14. Bálint nap

Gyakorlat neveli erőnket, de csak olyan, melyet megerősítés nélkül folytathatunk. Minden, mi erőnket felülmúlja, fáraszt, s végre gyengít, s ez áll nem csak testi, de szellemi képességeinkről is.

(52) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1854

Hóvirágok, melyeket az őszi szellő csókol ablakunkra: ezek a föld örömei, egy meleg szerelem-lehelet örökre elolvasztja.

(53) E. J. : Gondolatok / Bényei: 32

FEBRUÁR 15.

Ma használok először pápaszemet. Itt van, vagy legalább közeledik az aggkor...

(54) E. J. : Gondolatok, Pest, 1864. november 12. / Bényei: 1779

FEBRUÁR 16.

Naponként süketebb leszek. Avval vigasztalom magamat, sokkal több badarságot, mint okos dolgot hallani, ez még nem nagy szerencsétlenségnek látszik, a baj csak az, hogy az emberek éppen a legnagyobb badarságokat mondják el leghangosabban, s hogy ezért süketségemmel e részben is keveset nyertem.

(55) E. J. : Gondolatok / Bényei: 2030

FEBRUÁR 17.

A vas maga sem állhat ellen az időnek, s ilyen az ember. Ha munkára használják, elkopik, ha a földön hever, a rozsdá emészti meg. Miután már veszni kell, jobb százszor elkopni, mint elrozsdásodni. Ez válaszom azoknak, kik munkásságomat rosszállják.

(56) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1915

FEBRUÁR 18.

Az estét magányosan, levélírással töltöttem. Nemigen jó kedvben voltam; de meggondoltam, ha mindazt, mi helyzetemet kényelmessé teszi, elveszteném, ha nem volna jó szobám, pattogó kandallóm, puha karszékem, s fázva egy rossz faggyúgyertyánál kellene folytatni levelezésemet, mit mondanék akkor?

S hány ember van hasonló, sőt még rosszabb helyzetben, s mivel érdemeltem csak ezen jólétet is? E gondolatok csodálatosan felderítettek.

(57) E. J. : Gondolatok, Pest, 1864. november 11. / Bényei: 1778

FEBRUÁR 19.

Midőn a gazda tavasz kikeltével látja, hogy a tél vetéseit nem rontotta meg, s a téren, melyet őszkor bevetett, minden zöldellni kezd, midőn a hajós a kikötőt megpillantja, vagy legalább méréseiből észreveszi, hogy céljához közelít, midőn az atya gyermekeire néz, kik közül egyet sem vesztett el, s kik testben-lélekben épen serdülnek, midőn a tudós oly igazságot fedezett fel, mely további vizsgálódások alapjául szolgálhat, midőn a hazafi nemzetét haladni látja, s azon meggyőződéssel néz reá, hogy szomszédaival minden téren megmérkőzhetik, nemde szerencsésnek érzik magukat, s mi elmondjuk róluk, hogy sorsok irigyelhető.

S miben áll egész boldogságunk? Meglehet, hogy a gazda a mezőn, mely most szépen zöldell, nem fog aratni, az apa felserdült gyermekeit még holnap elvesztheti, a hajós a közelgő parton nem találja azt, mit ott keres, a tudós nagy fölfedezését csalódásnak ismeri, s ki tudja, vajon az, mit a nemzet erejének tartottunk, nem volt-e beteges izgatottság, s azon pillanat, mely jóléte tetőpontjának látszott, nem volt-e kezdete süllyedésének?

S nem örül-e mégis mindig az ember az ily pillanatoknak, s nincs-e igaza, ha magát szerencsésnek érzi? Hiszen elérte az egyedüli boldogságot, melyet e földön találhatni: remélhetett.

(58) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1469

FEBRUÁR 20.

Nincs kéz, mely azáltal, hogy ezerekkel kezét szorítunk, tisztábbá válnék.

(59) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1834

FEBRUÁR 21. Az anyanyelv nemzetközi napja

... ha meggondoljuk, hogy mikor irodalmunk új életre ébredett, nemzetiségünk éppen legszomorúbb napjait élte, s a magyar nyelv és érzés míveltebb osztályai között csaknem kivétellé vált: nem csodálhatjuk, ha íróink működésök szabályait azon nemzetnél keresték, melynek nyelve csaknem sajátunkká vált, s a diákon

kívül műveltségünk majdnem egyedüli eszköze volt. Irodalmunknak kezdete, kevés kivétellel, a német irodalom utánzásául tekinthető...

(Eötvös József művei, Eötvös József kultúra és nevelés, összegyűjtötte és szerkesztette: Mezei Márta, Eötvös József: Petőfi Sándor összes költeményei, URL: <http://mek.oszk.hu/06300/06330/06330.htm>)

FEBRUÁR 22.

Sorsunkban tőlünk csak egy függ: az, hogy a helyet, melyre a végzet által állíttattunk, egészen betöltsük; ki másat keres, balgatatag.

Természetadott helyzetünkből kilépnünk nem lehet, s azon erő, mely a sors ellen küszködve haszontalan elvész, talán kellemetessé, vagy legalább tűrhetővé tenné azt, mitől szabadulnunk mégsem lehet. (60) E. J. : Gondolatok / Bényei: 400

FEBRUÁR 23.

Ha csak egy szolgánk van, kinek mindig parancsolhatunk: önmagunk, büszkén úrnak mondhatjuk magunkat. De mi kevés ember van, ki ezt teheti?

(61) E. J. : Gondolatok / Bényei: 770

FEBRUÁR 24.

Sok ember a történetben csak olyan helyet foglal el, mint kitömött madarak múzeumainkban. Van nevök, tudósok elmondják hol és mikor éltek, egyébként pedig csak arra valók, hogy a helyet, melyre állíttattak, betöltsék.

(62) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1510

FEBRUÁR 25.

A félreértések nagyobb része onnan jön, mert az, kinek szól, egészen megérteni nem akar. Bármilyen tökéletesnek nyelveink, ki egymást érteni akarja, többnyire meg is érti egymást. (63) E. J. : Gondolatok / Bényei: 152

FEBRUÁR 26.

Mint gyermekek, sokszor csak azért sírunk, mert azt, mit magunk előtt látunk, kezeinkkel elérni nem lehet; így keserveink nagy része később is hasonló okból ered. Többnyire nem fájdalmak, hanem nélkülözések által szenvedünk, s innen van, hogy azon arányban, melyben látó körünk terjed, s vágyaink szaporodnak, csaknem mindig szerencsétlenebbnek érezzük magunkat.

(64) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1518

FEBRUÁR 27.

Ha valamely házassági viszony szétmegy, nem következik, hogy az egyik vagy a másik részen fekszik az ok. A cink és a réz, mindkettő érc, és csendes, jámbor érc önmagában véve, s mégis, ha egymás mellé kerül, csak egy kevés sós víz kell még hozzá; ez pedig házasságban soha nem hibázik. (65) E. J. : Gondolatok / Bényei: 641

FEBRUÁR 28.

Boldog az, ki midőn már az élet töviskoszorúját viseli, még a rózsák jutnak eszébe, melyek a tövisek közt nyíltak. (66) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1649

FEBRUÁR 29.

Sok ember úgy jár életében, mint az, ki valamit keresve, többet talál, mint amit keresett, csak azt nem, amiért fáradt. (67) E. J. : Gondolatok / Bényei: 778

MÁRCIUS 1.

Azt, mire támaszkodni akar, ha terhes is, mindenkinek el kell viselni.

(68) E. J. : Gondolatok / Bényei: 792

MÁRCIUS 2. Az ima világnapja

**Ha bú emészti lelkedet vagy ha elfáradál,
a szív, mely fölfelé tekint ott új erőt talál.**

(Eötvös József naplójegyzetei 1-11., MTA Kézirattár, 1. füzet, 115. oldal)

Ma van Ilona leányom 19-ik születésnapja. Az ég tiszta, mint akkor volt, a nap ragyogva emelkedik az égen. Adj a ég, egész élete ilyen legyen.

Annyi kívánságokból, melyekkel egykor a jövőre gondolék, most csak egy maradt, hogy gyermekeimet szerencsésen láthassam.

(69) E. J. : Gondolatok: 1865. május 21. / Bényei: 1817

MÁRCIUS 3. A békéért küzdő írók világnapja

Nem tudom, mennyire ismeri ön helyzetemet, ha azonban nem ismerné, biztossá tehetem önt, hogy szülőim megbukása által, minden vagyontól megfosztva, kizárólag munkám szerzeményéből élek, ami minden iparkodásom mellett - s hogy nem henyélek, ön is jól tudja -, alig elég, hogy magamat a szükségességekkel ellássam, s adósság nélkül kijöjjek.

(70) E. J. : Levelek, Berecz Károlynak, 1843 v. 1844. / Oltványi: 52

51 esztendő koromban legalább egyet tanultam meg, s ez az, hogy életemben semmi türelemnél nem szükségesebb - s abban gyakorlom magamat -, s mert az életben reményre is van szüksége mindenkinek, avval vigasztalom magamat, hogy gyermekeimnek talán jobb dolguk lesz.

(71) E. J. : Levelek: Vachott Sándornénak, 1864. szeptember 2. / Oltványi: 181

MÁRCIUS 4.

Könyvhöz hasonló az ember; nagyobb része csak kötését nézi, nem érthetve tartalmát, vagy legfeljebb csak címjét olvassa, s ítél, mert az egész felette hosszú s unalmasnak látszik.

(72) E. J. : Gondolatok / Bényei. 1

MÁRCIUS 5.

Ugyanazon üvegdarab, mely a nap sugarait tisztán átereszt, ha prizmára köszörüljük, 7 színeire töri azokat. - Ennyi függ a formától.

(73) E. J. : Gondolatok / Bényei: 737

MÁRCIUS 6.

E földön minden ember boldog lehet.

Nem a dolog, csak az miként látja, teszi szerencsésé az embert. Ablakainkra felfagyott hófuvatok rózsavirányoknak tetszenek, ha rózsaszínű szemüvegen nézzük; de hol találni ily üvegeket? - Ez a nagy kérdés.

(74) E. J. : Gondolatok / Bényei: 86

MÁRCIUS 7.

Kár oly megvetéssel szólni a fantáziáról. Ha jól meggondoljuk, mindent, mi életünkben boldogít, ennek köszönünk.

(75) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1991

MÁRCIUS 8. Nemzetközi nőnap

Boldogság

**E földön nincs nagyobb szerencse, mint
Oly nő, kitől szerettetünk; egyéb
Bármily örömmel is töltse szívünket,
Egy perc, s elmúlt a nagy gyönyör, de ez
Idővel még nagyobb leszen, ha majd
Karjai közé szorít, s azt mondja neked,
Hogy semmit nálad inkább nem szeret,
Ha sír keserveidnek, és örül,
Ha téged lát örülni. Óh, barátom!
Minden keservről elfelejtkezel,
Mert minden nap, csak új gyönyört hozand.
Ó, boldog az, aki szerettetik.**

(76) E. J. : Gondolatok / Bényei: 266

MÁRCIUS 9.

De reméljete boldogtalanok!

Végre, mint tiszta könny fog leharmatolni ködötök, és ha a végső cseppek még szemetek kékiben függnek, majd akkor feltűn ismét a napotok, s közöttetek s a föld között békeszivárványt von, és te boldog leszel. (77) E. J. : Gondolatok / Bényei: 106

MÁRCIUS 10.

Ezer remény van az életben, mindenkhez ragaszkodunk, és mégis csak a reménylésnek reménye valódi. Az elnyeréssel pedig különös embersorsunk; édes és keserű napjaink szőlőszemekhez hasonlók: ki szüret előtt megkóstolja, az elégedjen meg, mert élt velek, de nagyobb része még kifacsartatik, míg végre isteni enyhital készül belőlök, de más évre csak.

(78) E. J. : Gondolatok / Bényei: 151

MÁRCIUS 11.

Ha hevesen szerető szív az érzéketlenség hideg vizébe merül, vagy meghasad ottan, vagy legalább meghidegszik, midőn a vizet alig melegíti.

(79) E. J. : Gondolatok / Bényei: 156

MÁRCIUS 12.

Olyan az élet, mint a rózsa: ki csak egyes leveleit, illatját, vagy csak a töviseit ismeri, nem mondhatja, hogy rózsát látott; csak ki az életet, nem csak töviseit vagy illatját ismeri, mondhatja, hogy élt.

(80) E. J. : Gondolatok / Bényei: 176

MÁRCIUS 13.

Megrezen szívünk egy gyengéd tekintet alatt, és édes hang lejt át rajta: a szerelem; és valamint nyugodtan áll már a húr, de a ton tovább hangzik még, úgy száll szerelmünk jobb honba át, ha már nem ver is többé a nyugtalan szív.

(81) E. J. : Gondolatok / Bényei: 137

MÁRCIUS 14.

Túlzás nélkül mondhatom, hogy a mesterembert vagy napszámost nem tisztelem kevésbé, mint bármily herceget; de ez még nem nagyon sok.

(82) E. J. : Gondolatok / Bényei: 2040

MÁRCIUS 15. A magyar sajtó napja

... morális kötelességeiről mindenki csak maga ítéltet.

(83) E. J. : Levelek, Jókai Mórnak, 1865. október 5. / Oltványi: 222

Sok jámbor kisasszonyszemek többet mondanak, mint nyomtatva olvasniok szabad volna.

(84) E. J. : Gondolatok / Bényei: 371

MÁRCIUS 16.

Ó, mi ritkán jut szívünknek a sors, hogy egy másnak visszhangja lehessen, s mennyiszer múlatjuk el az alkalmat.

(85) E. J. : Gondolatok / Bényei: 308

MÁRCIUS 17.

A csillagnak a setét mennyivel inkább nő, annyival nagyobb fényt ad.

(86) E. J. : Gondolatok / Bényei: 305

MÁRCIUS 18. Az alvás világnapja

És mi más az élet hosszú éjszakánál!

Boldog, ki átalhatja; szánandók az ébren maradtak: vagy gyötrő unalom a sorsok, vagy boldogtalan ábrándoktól kínoztatva, hosszú álom egyetlen vágyok; de eljön végre az is, és hisz legédesebb alszanak a fáradtak.

(87) E. J. : Gondolatok / Bényei: 104

MÁRCIUS 19. József névnap

„Eötvös Loránd: Atyámhoz, Pest, 1863. március 19-ére, József napjára.

Atyám, a vágyat kaptam én te tőled,

Ezzel kívánom, légy boldog magad.

Jó sors kövesse mindig áldott léptedet,

S nevedhez méltó legyen fiad.

És ami több, eszméid győzelme,

Hordozza messze el dicső neved.

Hisz, hogy ne áldna meg Isten segélye,

Ki nemzedetnek szántad életed!” /részlet a versből/

(Eötvös Loránd néhány fiataalkori verse, URL: <https://mek.oszk.hu/03200/03286/html/eotvos1/eotv5.html>)

Kedves fiam! Minden ajándékok között, melyeket névnapomra kaphattam volna, bizonyosan a legkedvesebb volt leveled...

Ma van a névnapom, s kívüled együtt vannak gyermekeim, éppen távolléted okozza, hogy folyvást reád gondolok. Isten áldjon meg. Jót kívántál névnapomra, a legjobb, mit isten velem tehet az, ha addig élek míg, mint az emberiség hasznos tagját, s mint megelégedett embert láthatlak. Feladatom alig más, mint hogy a jövő építményeinek helyet csináljak, és a haladásnak útjait egyengessem, s mert végre mindenkinek személyes indokra is van szüksége, mely őt buzdítsa, én azzal vigasztalom magamat, hogy te majd folytatni fogod mívemet, és így, a magyar kultúrának és tudományosságának megalapítása, ha nem is az én, legalább kettőnk nevéhez lesz kötve. Kollektív dicsőségünk.

(88) E. J. : Levelek, Eötvös Lorándnak, Képviselőház, 1870. március 19. / Oltványi: 326

MÁRCIUS 20.

A napsugártól világítva egyformán ragyog minden: a mocsár, mint a tiszta forrás, ragyogva állnak előtted; s így az ember boldogsága között. De nézd őket homályos napjainkban, s csak akkor ítélsz tisztaságokról.

(89) E. J. : Gondolatok / Bényei: 359

MÁRCIUS 21. A költészet világnapja

Ki huszonnégy éves korában ennyi jelest alkotott, mint Petőfi, mindenkit kielégíthet, de magát bizonyosan nem...

... Petőfi kitűnőleg magyar, legkisebb műve is a nemzetiség bélyegét hordja magán.

(Eötvös József művei, Eötvös József kultúra és nevelés, összegyűjtötte és szerkesztette: Mezei Márta,

Eötvös József: Petőfi Sándor összes költeményei, URL: <http://mek.oszk.hu/06300/06330/06330.htm>)

Schiller vala egyetlen ideálom, e föld képe nála csak ragyogó napfényből s rettentő viharokból áll, gyönyörködtetnek képei, de nem jobbulunk általok, mert csak az igazság vezet nagyra, s magasra ...

Goethe igaz, azért vezetett engem is az igazsághoz; csak e föld legmagasabb bérceit fényesíti sugárjaival, minden más tisztán, de nem ragyogva áll előttünk... Goethe csak azt mutatja, mit valóban bírunk, de általa szeretjük.

(90) E. J. : Gondolatok / Bényei: 108

MÁRCIUS 22. A víz világnapja

Vannak, kik lármát akarnak csinálni a világon; én csendes életet óhajtok. Mint a pataknál, úgy az életben, minden zaj csak megtört habok, s kínos esések jele.

(91) E. J. : Gondolatok / Bényei: 493

Gyönyörködjenek mások a viharban, mely alatt egyes hullámok magasra tornyosulnak, engem csak a dagály nagyszerű tüneménye ragadott el mindég, midőn az egész tenger színe zaj nélkül, de ellenállhatatlanul emelkedik.

(92) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1910

MÁRCIUS 23. Meteorológiai világnap

Gondolatjaink mindig csak helyzetünktől függenek; így az, ki egy magas tetőre fáradsa felment, hogy a kilátáson gyönyörködhessen, káromkodik a fellegek ellen, míg a szegény földművelő a közelgő esőnek örül.

(93) E. J. : Gondolatok / Bényei: 221

Szép őszi nap volt, a majdnem nyolc napig tomboló vihar után teljes nyugalom állt be ismét; a természet ahhoz az emberekhez hasonlított, aki szenvedésektől és harcoktól elfáradva megnyugodott.

(94) E. J. : Gondolatok / Bényei: 669

MÁRCIUS 24. A TBC elleni küzdelem világnapja

... s Loránd fiam majdnem három hét óta iszonyatosan köhög, anélkül, hogy e köhögésnek valóságos okát esmernék. Mióta öcsém hektikába esett, és én magam is az idén, három hétnél tovább vért köptem, a mellbajt családi örökségnek tekinthetjük... (95) E. J. : Levelek, Szalay Lászlónak, 1854. június 24. / Oltványi: 90

MÁRCIUS 25.

S vajon irigyelheted-e azon hideg éghajlatok lakóját, hol a nap egy fél évig ragyog, de nem terem virágokat; s nem ilyen-e sokszor azok boldogsága, kiket irigyeltek?

(96) E. J. : Gondolatok / Bényei: 341

MÁRCIUS 26. A dokumentum szabadság világnapja

Anyám kívánsága s kérése nékem mindig szent, s azért azt most teljesíteni kívánom. A vígjáték kiadása eránt ellenvetése nincs, csak a név egész kiírása ellen protestál; végre ebben egyeztünk: B. E. J.

... anyám csak attól fél, hogy nagy, becses, nemes, vitézlő, nagyságos, s méltóságos nevem Bajza úr Recenziói által nagyon kisebbittetne, s szívesen engedek kérésinek. - Így tehát: A házasulandók, írta: B. E. J.

(97) E. J. : Levelek, Szalay Lászlónak, 1833. / Oltványi: 13

MÁRCIUS 27. Színházi világnap

Nem hatja szívünket semmi meg inkább, mint könnyező öröm, s mosolygó keserv.

(98) E. J. : Gondolatok / Bényei: 144

Mikor még kicsi fiú voltam, ... mert 5 éves koromtól rendszeren elvittek a budai színházba, azon fogalmam volt, hogyha a darabnak csak 1 vagy 3 felvonása van, az vígjáték, s ha 5 felvonásos, szomorújáték. Emlékszem, mennyire nevettek ezen definíción, de ha életünket színdarabnak tekintjük, erre legalább illik gyermeki értelmezésem; bizony szomorújátékká válik életünk, ha az egy bizonyos hosszúságot meghalad. A gyermek úgy jár a színházzal, mint valamennyien később az élettél. Először csak a színhelyet és a kosztümöt veszi észre, később ismerni kezdi az embereket, még később érti, mit mondanak, s végre gyanítja, mit akarnak, de az egész darabnak értelme és valóságos célja mindig titok marad előtte, s ha hazatér, legfeljebb egyes jelenetek emlékével, s azon általános benyomással alszik el, hogy az egész darab mégis igen szép volt.

(99) E. J. : Gondolatok / Bényei: 2002

MÁRCIUS 28.

Nem árt, ha gyermekeinknek nagyon sok szeretetet mutatunk, s ez által érzékenységeket fejtjük ki. Hadd táguljon a szív fiatal korában, eljön az idő, midőn nagyon is összeszorul. (100) E. J. : Gondolatok / Bényei: 2058

MÁRCIUS 29.

Az, mi természetünkben valóban jó s nemes, néha háttérbe szorul, de soha nem vész el. Meggyőződésem, hogy sokkal könnyebben szabadulhatunk hibáinkból, mint jó tulajdonainktól. (101) E. J. : Gondolatok / Bényei: 2059

MÁRCIUS 30.

Minden, amit élvezünk, kölcsönhöz hasonló; midőn kaptuk, gazdagoknak érezzük magunkat, de a sors el nem engedi a rövid öröm kamatjait, s ha visszatekintünk, látjuk, hogy minden örömért végre több bánattal fizettünk, mint maga örömünk vala. (102) E. J. : Gondolatok / Bényei: 352

MÁRCIUS 31. Ifjúsági világnap

Mert hisz az életben minden annyit ér, mennyinek azt becsüljük, s éppen ebben fekszik fiatal korunk nagy kiváltsága, hogy mindent, amit teszünk, s mi után fáradunk, még nagy fontosságúnak tartjuk.

(103) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1793

Rég nem örültem semminek inkább, mint arcképednek. Íróasztalomon áll, kedves órád mellett, s dolgozás között ránézek, s gondolom, mennyivel kellemesebb munkával foglalkozol, s ez jókedvbe hoz. A fotográfiák éppen anyád névnapjára érkeztek. Alkalmasint nem is jutott eszedbe, de a sors jól rendezé, s nem hiszem, hogy valami több örömet adhatott volna neki, mint hogy e napon - habár csak in effigie -, körünkben megjelentél. Anyád és a lányok azt találják, hogy vonásaid, s főképp kifejezésed, férfiasabbak. Én, csak azt látom meglepéssel, hogy gond nem zavar, s bátran nézesz a jövőnek szemébe, s ez a fő dolog. A férfiúi kor, mint később az aggság, úgyis nagyon hamar jönnek; adja az ég, hogy mentül tovább fiatal maradjál, testben s főképp lélekben, mely az emberek nagyobb részénél - főképp századunkban -, még hamarabb elvénu, mint a test. De ezek régi, elkopott dolgok...

(104) E. J. : Levelek, Eötvös Lorándnak, Pest, 1868. január 22. / Oltványi: 263

ÁPRILIS 1. Bolondok napja

Ma kaptam levelet Simon Istvántól Csanádban (ismert bolond, ki a világ regenerációjára érzi magát hivatva, s az egész világot leveleivel zaklatja), melyben sok értelmetlen frázis között ezeket írja: „Vigyázzon Ön, Deák is kidől a sorból, s önre várokozik a vezérlet, de Ön gyenge hozzá. Sajnálom, hogy Önnek Isten a szép, tudomány és tiszta lélek s akarat mellé nem adott több erélyt, áthatást és eldöntőséget. Nagy-nagy hiba, ahol a döntő erély hiányzik, ott nem létesülhet semmi lélekemelő!” A levél zagyván kezdve, őrzöngő frázisokon végződik, de azért mégis hatott reám. E bolond ez egyszer sok igazat mondott, s egyéniségem iránt nemcsak saját, de félek, sok józan embernek véleményét fejezte ki.

(105) E. J. : Gondolatok, 1866. augusztus 20. / Bényei: 1902

ÁPRILIS 2.

A tükör, mely a nap sugárjait egész fényében veti vissza, hideg marad, a feketeföld felmelegszik, s setét marad; s ilyenek az emberek: nem azok, kik érzeményeikre leglángolóbban felelnek, a legmelegebb mindég.

(106) E. J. : Gondolatok / Bényei: 354

ÁPRILIS 3.

Miként nem volna az agynak élete nehéz? Nem hágy-e minden év terhet maga után, s nem kell-e végre egész életünk terhet egyszerre viselnünk, elgyengült vállainkon.

(107) E. J. : Gondolatok / Bényei: 353

ÁPRILIS 4.

Aki a hibákat, melyeket életében elkövetett, nagyon megbánja, avval vigasztalhatja magát, hogyha azokat elkerülte volna, bizonyosan másokat, és talán még nagyobbakat követett volna el.

(108) E. J. : Gondolatok / Bényei: 2062

ÁPRILIS 5.

Mint a vas, úgy erős jellemek a sors csapásai alatt csak keményebbé s ruganyosabbá válnak, s igaz, hogy valóban kitűnő egyéniségeknek legjobb iskolája: az élet viszontagságai. De hány van, kinek szelídebb mesterre lenne szüksége, s kikkel az élet nem bánik szelídebben.

(109) E. J. : Gondolatok / Bényei: 916

ÁPRILIS 6.**Szegény Ember!**

**Magas bércekre mész, az élet gyönyöreit elhagyod, s ha fáradva felértél,
mennyivel vagy közelebb a csillagokhoz ott?** (110) E. J. : Gondolatok / Bényei: 68

ÁPRILIS 7. Egészségügyi világnap

**Hisz az egészség és a szerencse, melytől földi boldogságunk, s minden
törekvésünk sikere függ, az égnek adományai.** (111) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1703

**Július végétől mostanig szüntelen betegeskedtem. A baj nem aggasztó, mert csak
máj- és lépbajomnak következése, mely ötven éves embernél soká tarthat, de nem
gyógyul meg; de nagyon kellemetlen, főképpen mert éppen most ide s tova kell
járnom.** (112) E. J. : Levelek, VACHOTT Sándornénak, 1863. szeptember 3. / Oltványi: 172

**Ötvenkét esztendő korában főképp oly beteges ember, minőnek magamat érzem,
nem sokat halogathat, s én nem akarok síromba szállni anélkül, hogy legalább
tisztán kimondtam: mi volt törekvéseimnek célja egész életemen át.**

(113) E. J. : Levelek, gr. Andrassy Gyulának, 1865. augusztus 1. / Oltványi: 209

ÁPRILIS 8. Az emberszeretet világnapja

**Jó anya után Istennek legnagyobb áldása az, ha jó emberek körében emelkedünk
fel, mert az emberek iránti bizalmunk, mely földi boldogságunknak első feltétele,
egészen ettől függ.** (114) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1205

Egyet kérek tőled, ó, mindenható!

**Hogy, ha távozom, a szeretet meleg tekintete kövessen utamon, s hogy, ha
lakomba visszatérek, mint most is, úgy mindég a szeretet kedves nyomait
találjam.** (115) E. J. : Gondolatok, 1857. december 11. / Bényei: 1048

ÁPRILIS 9.**Mi nyugodtan fekszik e temető!**

**A tavasz boldog álmoként lebeg felette, s a könnyáztatott földből virágok
teremnek; mennyi gyönyör s fájdalom, mennyi szerelem s gyűlölség fekszik
mélyen elrejtve itt, s nem háborítja a csendet. Ó, mi kedves körüljárni e virágos
hantok között, s gondolni, hogy ők is szenvedtek egykoron, mint én, hogy végre én
is nyugodhatok, mint ők.** (116) E. J. : Gondolatok / Bényei: 280

ÁPRILIS 10. Nagypéntek

Baj között, de becsületben éltem eddig, s így akarom folytatni, hogy gyermekeimnek legalább egy egészen nemes ügynek szentelt életnek példáját, s egy tiszta nevet hagyhassak egyedüli örökségül.

(117) E. J. : Gondolatok, 1865. szeptember 3. / Bényei: 1845

Valamint sétáinknál, ha az est közelg, úgy az élet bizonyos korában, tevékenységünk céljainál, nemcsak erőnket s a távolságot, hanem azt is tekintetbe kell vennünk, vajon ha a célt elértük, lesz-e időnk, hogy becsületesen hajlékunkba visszatérjünk.

(118) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1719

ÁPRILIS 11. A magyar költészet napja

Boldog az, ki biztos földben nyugszik, s meleg keblében tartja szerető kedveseit; nem közönséges élte, mert hisz szeret, boldog a jó ember. De szebb partok intnek a költőnek, égő vágyát nem mérsékelheti, elhagy mindent, mi ezelőtt kedves vala, ... s fáradva jut csak némelykor a távollevő honba; lerogy, s boldog, ha gyermekségéből egy rózsát bír, melyet haldokló kebléhez nyomhat.

(119) E. J. : Gondolatok / Bényei: 39

Eötvös József: ÉN IS SZERETNÉM

Én is szeretném nyájasabb dalokban,

Üdvözleni a szép természetet,

Ábrándaimnak fényes csillagokban

S bimbók között keresni képeket.

...

De engem fölver nyájas képzetimből

Komoly valónak súlyos érckara;

Fajom keserve hangzik énekimből,

Dalom nehéz koromnak jajszava.

...

Ha éji vész borítja látkörünket,

Villámokért sóhajt a tévedő;

Ha régi bánat kínozza szívünket,

Nem könnyeket kér-e a szenvedő?

**S ilyen legyen dalom: egy villám fénye,
Egy könny, kimondva ezrek kínjait;
Kit nem hevít korának érzeménye,
Szakítsa ketté lantja húrjait. 1846.**

(120) E. J. : Versei

ÁPRILIS 12. Húsvét vasárnap

Gyermeknép erkölcsi tojáshoz hasonló, csak meleg által fejlődhetnek.

(121) E. J. : Gondolatok / Bényei: 198

... hazatérve kezembe vettem Magyarországot, elolvastam cikkét, s ott találtam a szép piros tojást számomra, ... jól esik, ha itt-ott egy okos embernek eszébe jut, hogy bizonyos dolgokat én mondtam ki először az országban.

(122) E. J. : Levelek, Falk Miksának, 1867. április 21. / Oltványi: 242

ÁPRILIS 13. Húsvét hétfő

Gyermekeinkben a jövőt látjuk magunk előtt; ki mondana le minden reményről e mosolygó arcok között.

(123) E. J. : Levelek, Csengery Antalnak, 1853. december 24. / Oltványi: 88

Ha mint gyermek, fájdalom szorongatá szívemet, a jövőben találék vigasztalást; nagy leszek majd én is, mint ők, s szabad és boldog, így gondolék ezer örömtervet koholva magamnak. A várt idő eljött, csak kincseit nem hozta magával, és ismét vigasztalást keresve, a halálhoz utasítva szívem. Hátha e remény is olyan volna, mint az előbbi? ha éltünk nem volna más, mint hosszú vigasztalás, s fájdalmainkért csak a pár enyhítő könny a jutalom?

Ó, annyi sírt találunk a földön, csak egy feltámadásról beszél a történetek könyve.

(124) E. J. : Gondolatok / Bényei: 278

ÁPRILIS 14. A könyvtárosok világnapja

Sokat olvasunk az úgynevezett természeti állapot erényeiről, s boldogságáról. A vad gyümölcsfa közönségesen erősebb s termékenyebb, de vajon ebből az következik-e, hogy aki belé nemesebb ágat olt, megrontja?

(125) E. J. : Gondolatok / Bényei: 959

ÁPRILIS 15.

Vannak fájdalmak, melyeken, mint a himlőn, csak egyszer megünk keresztül, de melyek, mint ez, többnyire eltörölhetetlen nyomokat hagynak magok után.

(126) E. J. : Gondolatok / Bényei: 407

ÁPRILIS 16.

Ha nyári vész vonult át a vidéken, ezer letört ágat találunk, a mező virágait, s fűvét leverte a zápor, s csak pusztulást látnak szemeink; azt, hogy a levegő megtisztult, s korhadtt fák ledöntetvén, új, erősebb növényeknek adtak helyet, nem veszi észre semmi.

(127) E. J. : Gondolatok / Bényei: 500

ÁPRILIS 17.

A napnak utóírása az éj; s anyánk a természet - mint a többi asszonyok szoktak -, éppen ebbe írta legszebb gondolatait és érzeményeit.

(128) E. J. : Gondolatok / Bényei: 258

ÁPRILIS 18. Műemlékvédelmi világnap

Bámulva nézünk fel a hajdankor elomlott építményeire, s elfelejtjük, hogy termékenyebb a sík, melyet mi lakunk, s hogy szerény építményeit romba dőlve nem látandja senki, mert az egész emberiségé e föld, s ez nem enged düledékeknek helyt birtokán. Mint koroknak sírkövei állnak a kopasz tetőkön, s intenek, hogy mit emberek alkottak, elveszend, s csak az marad, mit törvényként szívünkbe teremtett az istenség.

(129) E. J. : Gondolatok / Bényei: 8

Mint, ha nyugodtan hagyatik, roskadozó épület is fennállhat századokig, úgy vannak földrengések, melyeknek semmi épület nem állhat ellen.

(130) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1925

ÁPRILIS 19.

Valamint ott, hol, a nap lenyugszik, pirosság vonul el a láthatáron, úgy, ha egy kitűnő ember sírjába száll, a kör, melyben élt, pirulhatna el.

(131) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1851

ÁPRILIS 20.

Az észnek kicsi e föld, határtalant keresnek gondolatjai; szívünknek nagy felette, mert mindent benne nem szerethetünk.

(132) E. J. : Gondolatok / Bényei: 59

ÁPRILIS 21.

Sok embernek tevékenysége olyan, mint az óráé, mely mindég mozog, de csak hogy az időnek múlását vegyük rajta észre.

(133) E. J. : Gondolatok / Bényei: 625

ÁPRILIS 22. A Föld napja

A sima utak, melyeken kevés fáradsággal messzire juthatunk, s azon javak, melyek után az emberek többsége leginkább vágyódik, legyenek másoké.

Nekem, ó Mindenható, adj rögzös ösvényt, mely mindig felfelé vezet, s melyen azon meggyőződéssel haladhatok, hogy eltévedni nem fogok sosem.

(134) E. J. : Gondolatok / Bényei: 864

Ha lelkedet bú terheli, s egyike azon nehéz óráknak vonul át rajtad, melyekben a szív érzi, hogy bánata nagyobb, mint hogy emberek között vigasztalást találhatna, menj ki a szabadba...

(135) E. J. : Gondolatok / Bényei: 393

ÁPRILIS 23. A könyv és a szerzői jogok világnapja

... mert a vagyon, végre is, csak anyagi élvezeteinket nevelheti, s ezek, csak egy gyomrunk s két lábunk lévén, s így csak egyszer ebédelhetvén, s egy lovon lovagolhatván, korlátozottabbak.

(136) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1839

ÁPRILIS 24. A rendőrség napja

Ha, valaki sárral dob, nem viszonzom, mert le kellene hajolnom, s bemocskolnom magamat, ha ugyanazon fegyverhez nyúlnék.

(137) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1645

ÁPRILIS 25.

Mily kevés egy ember, s mily sok már kettő is.

(138) E. J. : Gondolatok / Bényei: 96

ÁPRILIS 26. A szellemi tulajdon világnapja

A legszívtelenebb ember is, ha múltjára visszagondol, meg fogja vallani, hogy életének legboldogabb pillanatait nemesebb hajlamainak, s érzelmeinek köszöni.

Mint a napvilágított tájon, úgy életünkben a legmelegebb pillanatok azok, melyekben körünk legderültebben, s ragyogóbban áll előttünk.

(139) E. J. : Gondolatok / Bényei: 954

Holnap után töltöm be 55-ik évemet, s mondhatom, 15 éves koromtól mindig egy irányban, vagy legalább egy cél után törekedtem, - az nem lehet, hogy ennyi fáradságnak, hogy ily komoly és hosszú törekvésnek, ne legyen végre legalább némi sikere, s hogy a kegyes Istenség, mely oly nehéz időkben megoltalmazott, az erőt megtagadja, mely ma szükséges, hogy legalább egy részét annak be is fejezhessem, amit eddig csak előkészíték.

(140) E. J. : Levelek, Molnár Aladárnak, 1868. szeptember 1. / Oltványi: 280

ÁPRILIS 27.

Ha azon hatásból, melyet testünk betegsége a lélekre gyakorol, valaki azon következtetést akarja vonni, hogy lelkünknek működése csak testi organizmusunk következményei, gondoljunk azon hatásra, melyet a hangszer megromlása a művész előadására tesz. Megromlott hangszerrel a legnagyobb művész sem idézhet elé harmóniát, de vajon ebből az következik-e, hogy a zene csak a hangszernek tulajdonítható?

(141) E. J. : Gondolatok / Bényei: 589

ÁPRILIS 28.

Sok ember vénül el s hal meg anélkül, hogy csak aziránt is tisztába jőne magával, mily tárgyra kellene fordítani tehetségét; s hány van, ki tehetségeinek öntudatához jutott, de oly helyzetben látja magát, hogy azokat nem használhatja; s mennyit találunk, kinek tehetségei s helyzete megfelelnek egymásnak, de kiben a kitartás, a szorgalom hiányzik; s bámulhatjuk-e, ha az élet nagy színdarabjában oly ritkák, kiket a színpadról lelépve taps követ.

(142) E. J. : Gondolatok / Bényei: 615

ÁPRILIS 29.

A vegytan újabb felfedezéseiből tudjuk, hogy a látszólag legkülönbözőbb testek ugyanazon elemeknek különböző arányokban való vegyületeiből állnak. Szikláink fő alkotórésze a szilícium, nem hiányzik a búzaszalmában, legszebb drágaköveink agyagból állnak, mely egy parány vas- vagy mangántól nyerte színét, és a setét grafit s ragyogó gyémánt alkatrészei között nem találunk különbséget. - Az emberek tanulmányozása hasonló eredményekhez vezet; itt is hosszas tapasztalások után azt találjuk, hogy minden az, amit az emberekben becsülünk s megvetünk, oly közel áll egymáshoz, senkinek elbizakodásra, de senkinek kétségbeesésre oka nincsen, mert valamint süllyedni, úgy emelkedni mindenkinek

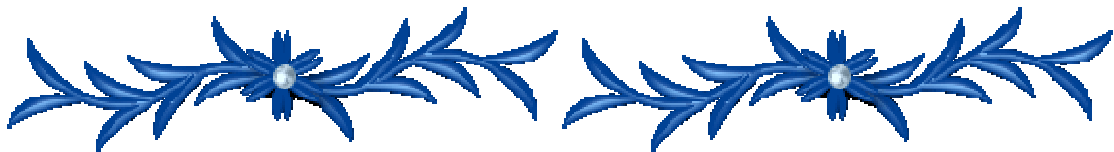
lehet. Ki az embereket valóban ismeri, az sem egészen bízni, sem végképp kétségbeesni nem fog senki fölött.

(143) E. J. : Gondolatok / Bényei: 618

ÁPRILIS 30.

Jó emberek többet szenvednek lelkiismeretök furdalásaitól, mint a gonoszok; az okosok többször kételkednek eszökön, mint az ostobák; a gazdagok inkább aggódnak vagyonuk felett, mint a szegények.

(144) E. J. : Gondolatok / Bényei: 684

MÁJUS 1. A munka ünnepe

Haszontalan dolog az élet, ha azt magunk hasznossá tenni nem iparkodunk.

(145) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1671

10-én volt Mariskám születésnapja, s egész nap nem láttam családomat, holnap van ezüstitakodalmam, s nem leszek itthon, s így nem rendelkezek egy napomról.

(146) E. J. : Levelek, Vachott Sándornénak, 1867. szeptember 12. / Oltványi: 254

Nincs veszedelmesebb tunyaság, mint az, mely munkálkodik.

(147) E. J. : Gondolatok / Bényei: 69

MÁJUS 2.

Ha a helyett, hogy oly helyre törekszik, melyet már más foglalt el, mindenki arra fordítaná tehetségét, hogy saját helyén magasabbra emelkedjék, kevesebb zavar s tolongás lenne a világon.

(148) E. J. : Gondolatok / Bényei: 633

MÁJUS 3. Anyák napja

Élni olyan ige, amelynek a legtöbb ember számára - és én is közéjül tartozom -, csak jövő ideje van. Amikor odahaza voltam, a nagyvilágba vágyódtam, most hazámba vágyódom... Ámde vannak kötelességek, amelyeket magunk róttunk magunkra, és amelyeket teljesíteni kell; senki sem érzi jobban, mint én magam, hogy milyen hasznosak az utazások, és amikor majd viszontlát, remélhetőleg nemcsak a szeretetére, hanem becsülésére is érdemes leszek.

(149) E. J. : Levelek, Eötvös Ignácnénak, Bordeaux, 1836. november 9. / Oltványi: 32

... utazás helyett kis unokámmal múlatok. - Gyönyörű gyermek, s nekem kettősen kedves, mert az anyjára hasonlít. Ha kék szemébe nézek, s inartikulált örömkéjeit hallom, úgy látszik, anyját látom, mi körülbelül 23 évvel megifjít.

(150) E. J. : Levelek, Eötvös Lorándnak, Képviselőház, 1870. március 19. / Oltványi: 326

MÁJUS 4. Az esélyegyenlőség napja

Általján véve, ha életemre visszagondolok, s látom, hogy közönséges értelemben nem tartozom a szerencsés emberek közé, s anyagi tekintetben nem sok sikert mutathatok elé, ellenben talán nincs senki, ki azon viszonyra nézve, melyek szívünkhöz legközelebb állnak, nálamnál szerencsésebb. A legjobb szülék gyermeke, a legbecsületesebb körében növe fel, testvéreimnél és barátaimnál csak szépet s jót tapasztaltam, s ha most nőm mellett testben és lélekben ép gyermekeimre nézek, szívem mély hálával telik el a gondviselés iránt, mely annyi javakkal ajándékozott meg.

(151) E. J. : Gondolatok, Svábhegy, 1864. szeptember 13. / Bényei: 1709

Akaratunk szabadsága olyan, mint az egyenlőség.

Nem sajátunk, de egy lehetőség.

(152) E. J. : Gondolatok / Bényei: 2101

MÁJUS 5. Európa nap

Mondják: vannak emberek, kik a hazaszeretetet nem ismerik. Meglehet.

Hogy a messze kört, melyet hazának nevezünk, felfogni s szeretni képesek legyünk, emelkednünk kell, s egyesektől a sors talán megtagadta e képességet.

De oly ember, ki születése helyéhez ne ragaszkodnék, s azon vidékre, hol gyermekezeit töltötte, vággyal nem emlékeznék vissza, talán nincs a világon; s minél tovább estünk a körtől, mely első örömeinknek, s bánatunknak tanyája, annál inkább nő a vágy a múlt után.

(Eötvös József: Egy gazdasszony levelei, 3. levél; Babérlombok báró Eötvös József műveiből, fűzte Vachott Sándorné; írta Pulszky Ferenc, Pest, : Heckenast, 1871., URL: <http://mek.oszk.hu/18300/18307/18307.pdf>)

Az ép lomb mindig erősen függ tövén, így csak gyenge, beteges kedély az, mely hazájához nem ragaszkodik.

(153) E. J. Gondolatok / Bényei: 1347

MÁJUS 6.

Életünk egy hajszálon függ. Álladalmaink s az egész társaság örvény szélén állnak, sőt, a tudomány állítása szerint, egész földünk izzó lávagömb, melyet vékony földkéreg takar. Míg belsejét összeszorult gőzök hasogatják, melyek a

vékony kérget felszaggatva, itt-ott egyes vulkánokban törnek ki, mintegy készülve a nagy katasztrófához, mely planétánknak minden pillanatban véget vethet, - s mi mégis tervezgetünk, reménylünk, aggódunk, s mi mégsem akarjuk átlátni, hogy bölcs Salamon legbölcsebb pillanatja volt, midőn elkeseredve felkiáltott, hogy hiúságok-hiúsága minden a világon.

(154) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1201

MÁJUS 7.

Szerencsejátéknál - s ilyen egész életünk -, egy kártyán elveszthetjük egész vagyonunkat; de a legkedvezőbb esetben is csak többszörözött betételünket, azaz oly valamit nyerhetünk, mi összes vagyonunknak csak egy részét képezik, s vajon nem balgatag-e hát, ki ily játéknál felette sokat kockáztat?

(155) E. J. : Gondolatok / Bényei: 702

MÁJUS 8.

Írányul csak oly tárgyak szolgálhatnak, melyek, mint a csillagok, tőlünk oly távol fekszenek, hogy bármily sebesen haladjunk, azáltal a viszony, melyben hozzájuk állunk, nem változik meg.

(156) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1294

MÁJUS 9.

Ha életed harmóniáját akarod fenntartani, ügyelj, hogy körödben felette sok hangok ne szóljanak fel.

(157) E. J. : Gondolatok / Bényei: 962

MÁJUS 10. Madarak és fák napja

Eötvös József: AZ ÉLET FÁJA

Ismertem én ifjú koromban egy fát életemnek kertiben.

Gyönyör között és bánatomban enyhet találék húsimben.

S mint fészkihez a kismadár, reá e szív pihenni jár.

Mert zölden áll, bár rég körülte eltűnt a kert, s virágai.

Az ősz ez egyet elkerülte, s tömötten állnak ágai.

S bár elveszett minden remény, e fán még zöldet látok én.

S a lomb között ezer virágot, pirulva az ágak fölött.

S ha feltekintek, napvilágot csillogva a levél között.

Hol fülmile csattogva szól elmúlt tavasznak bájról. 1837. (158) E. J. : Versei

**Nem ismerek semmi kellemesebbet, mint nyári reggelen a madarak énekét.
Mindenik csak magának vagy párjának szól, nem alkalmazkodva senkihez, saját
dalát csevegi el, s mégis mily csodálatos összhang mindez.**

(159) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1258

MÁJUS 11.

**Édes visszaemlékezni a tavaszra, de a száraz levél, mely a múlt tavaszcól maradt,
elszomorít; így mindig kedvesebbek azon dolgok emlékei, melyeket egészen
elvesztünk, mint azoké, melyeknek elfonnyadt maradványait megtartottuk.**

(160) E. J. : Gondolatok / Bényei: 681

MÁJUS 12.

**Miután nem tehetünk semmit, miből valami ne ragadna reánk, ne foglalkozzék
senki oly tárggyal, mely által magát beszennyezne. (161) E. J. : Gondolatok / Bényei: 718**

MÁJUS 13.

**Joggal nevetünk mindenkin, ki azon fárad, hogy mások által fiatalabbnak
tartassék; de ki e részben csak önmagát akarja elámítani, alig tehet józanabbat.**

(162) E. J. : Gondolatok / Bényei: 732

MÁJUS 14.

**Többnyire oly tárgyakról beszélve untatunk másokat leginkább, melyek nekünk a
legérdekesebbek. (163) E. J. : Gondolatok / Bényei: 726**

MÁJUS 15. Az állat- és növény szeretet napja Magyarországon

**Jól emlékszem, hogy gyermekkoromban fő örömet abban találtam, hogy a kertben,
s mezőkön körüljárva, az egyes fűszálakat a fák különböző nemeihez hasonlítottam.
Órákat töltöttem így, míg végre a vadzab és a vízi perjék csakugyan fenyők-
és pálmáknak látszottak, és én magam képzetemben óriássá nőttem, ki, mint
Gulliver Liliput-országban, egy lépéssel egész erdőn s hegyeken lép át.**

(164) E. J. : Gondolatok / Bényei: 494

A család nemzetközi napja

Ma 28 éve, hogy Ágnessel élek. A napot távol tőle, három kedves gyermekkel töltém, kik mindazt, mit szülők gyermekeikben óhajtanak, észben és jellemben teljesíték. Nem gazdagodtunk meg, sőt életem gondok között folyt el, melyek talán még szaporodni fognak, de áldom Istenemet nagy jótéteményeiért, és nem kívánok mást a jövőtől, mint, hogy kedveseimet megelégedve, mint eddig, még sokáig lássam magam körül, s tevékenységem által embertársaim javát előmozdítva, azon szerencsére érdemessé tegyem magamat, mellyel a gondviselés családomban elhalmozott.

(165) E. J. : Naplójegyzetek, Berény, 1870. szeptember 13. / Czegle

Alig várom, hogy ismét családom körébe jöjjek. Jobb nekem otthon, hol minden tekintetben több meleget találok!

(166) E. J. : Gondolatok, München, 1864. november 28. / Bényei: 1765

Holnap csak estve jövök le a hegyről, - mert végre természetesebb, ha születésem napját családom körében töltöm.

(167) E. J. : Levelek, Vachott Sándornénak, 1865. szeptember 2. / Oltványi: 217

MÁJUS 16.

Az egész hazát csak eszmében foghatjuk fel, s így azon szeretet, mellyel az egyes falujához vagy környékéhez ragaszkodik, tulajdonképp azon kapocs, mely őt a hazához köti.

(168) E. J. : Gondolatok / Bényei: 953

MÁJUS 17.

Ki örömet kíván, keresse azt saját körében. Szép kilátást távolban is, de virágot csak közelünkben találhatunk, s le kell hajolnunk, hogy leszakíthassuk.

(169) E. J. : Gondolatok Bényei: 972

MÁJUS 18.

Ki anélkül, hogy arra, mi körülötte történik, figyelemmel lenne, mindig csak előre megy, messze juthat, csakhogy maga sem tudja soha, hol van.

(170) E. J. : Gondolatok / Bényei: 774

MÁJUS 19.

A közmondás szerint a legjobb ló is néha megbotlik; kérdés csak az: a botlásnak oka külső tárgyakban vagy a lábak hibájában fekszik-e? (171) E. J. : Gondolatok / Bényei: 754

MÁJUS 20.

Egyben legalább a magyar nyelvet illeti a dicsőség, hogy az emberek gondolatát legtökéletesebben fejezi ki, s ez azon szójárás, mely szerint, akit nem becsülünk, haszontalan embernek nevezzük. A mérték, mely szerint az emberek egymásról ítélnek, haszonvehetőségükben fekszik; mivel senki sincs, kinek mindenki egyaránt hasznát vehetné, azért nem is számíthat senki közelismerésre, kivéve halála után, midőn neve s példája mindenki által szabadon használtathatik fel oly ügyek előmozdítására is, melyek ellen egész életén át küzdött.

(172) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1020

MÁJUS 21. A kulturális fejlődés és sokszínűség napja

Az ifjú gondolatainak csak impulzust ad a külvilág, magából fejlődik ki, életkort magának alkot, s éppen az első behatások határozzák el egész ifjúságát.

(173) E. J. : Gondolatok / Bényei: 88

Az Akadémia a tudományokat műveli, s a nemzeti nyelvet, mert ez kötelessége. Minden politikai kérdés körén kívül fekszik.

(174) E. J. : Gondolatok / Bényei: 637

MÁJUS 22.

Ha meggondoljuk, mennyi ember nem tart semmit az orvostudományról, s ki mégis, mihent magát veszélyben hiszi, gyógyszerházhoz fordul, akkor látjuk, mi csekély azon befolyás, melyet úgynevezett meggyőződésünk, mely sok esetben csak kételyekből áll, cselekvéseinkre gyakorol.

(175) E. J. : Gondolatok / Bényei: 820

MÁJUS 23.

A legszenvedélyesebb fájdalom végre vigasztalást talál; csak a méla bánat, mely magába zárkózva minden vitatkozásnak kitér, ez legyőzhetetlen.

(176) E. J. : Gondolatok / Bényei: 997

MÁJUS 24. Az európai nemzeti parkok napja

Egyike vagyok azoknak, kik a csalogányok énekétől elbájolva, nemigen kérdik, mennyire szabályos ritmus szerint zengé el énekét, s kik, ha a virág színein, s illatán örülnek, hogy botanikai nevét feltalálják, kelyhét széttépni nem szokták...

(Eötvös József művei, Eötvös József kultúra és nevelés, összegyűjtötte és szerkesztette: Mezei Márta, Eötvös József: Petőfi Sándor összes költeményei, URL: <http://mek.oszk.hu/06300/06330/06330.htm>)

Ma feltettem, hogy nem dolgozom semmit, s nem is tettem mást, mint hogy a délelőtti nagyobb részét a botanikus-kertben töltöttem, s a tanár nem lévén otthon, s a kertészlegények nem ismervén, többet tudtam meg, mint kultuszminiszternek szokása.

(177) E. J. : Levelek, Falk Miksának, 1867, április 21. Húsvétvasárnapján / Oltványi: 242

MÁJUS 25.

A házaselet - mint egy régi tapasztalt barátom mondá -, szép dolog, csak kissé sokáig tart, s épp azért csak az láthatja benne megelégedését, ki a viszony kötésénél oly tulajdonok által határozatja el magát, melyek állandóak.

(178) E. J. : Gondolatok / Bényei: 827

MÁJUS 26. Hősök napja

Dicső látvány oly férfiú, ki egy magas célért áldozza fel életét.

Legyen az hazája, a becsület, vagy vallásos meggyőződése, miért vérét ontá: lelkünk emelkedik a bátornak emlékénel, ki erős láncokat szét bírt szakítani, s lelkét Istenére, nevét a jövőre bízva, a halállal szembeszállt, hogy példájából megtanulják, miként van valami e világon, mit leláncolni nem lehet; a bátor, erős meggyőződéstől vezetett férfiakarát. De van valami e világon, mi ennél nehezebb, és még fenségebb: azon tántoríthatatlan állhatatosság, mellyel a férfi egy nagy eszme kivitelére szenteli életét.

(Eötvös József művei, Eötvös József: Arcképek és programok / Emlékbeszédek: Kőrösi Csoma Sándor emlékbeszédéből, 1843., URL: <http://mek.oszk.hu/06600/06618/06618.pdf>)

Nemzetközi gyermeknap

Kevés ember élt boldogabb gyermekéveket. Azon ritka szerencsében részesültem, hogy nemes, istenfélő, s szeretetreméltó emberek között éltem, csaknem 20 éves koromig.

(179) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1844

MÁJUS 27.

Nagy szerencse, hogy csaknem minden embernél egy tárgyat találunk, melyről beszélgetésünket érdekesnek találja: azt, ha vele magáról szólnak.

(180) E. J. : Gondolatok / Bényei: 813

MÁJUS 28.

Képe a nyugalomnak, mely nem egyéb, mint csendes működése, e nélkül nem nyugalom, hanem halál.

(181) E. J. : Gondolatok / Bényei: 847

MÁJUS 29.

Ha a férfi gyermeksege reményeit, emlékivel összehasonlítja, ha látjuk, hogy azon kevés öröm is, melyet éltünk nyújta, nem onnan jött, hol vártuk, s miként egészen mások vagyunk, mint egykor lenni akartunk, ki nem szomorodnék el gyengeségén.

(182) E. J. : Gondolatok / Bényei: 409

MÁJUS 30.

Még a föld mágnesi sarkpontja is szüntelen változtatja helyét, - bámulhatjuk-e, ha az emberek sem állandóbbak, s ha az, miután ma vágyódnak, holnap elveszti előttök vonzerejét.

(183) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1000

MÁJUS 31.

Szükséges, hogy bizodalmunkban óvatosak legyünk, de még szükségesebb, hogy óvatosak legyünk bizodalmatlanságunkban. Több ember vált azért szerencsétlenné, mert kelletnél kevesebb, mint azért, mert kelletnél több emberben bízott. A kételkedés megőriz egyes bajoktól, de mindentől megfoszt, miben az élet becse fekszik. Biztosabbakká tesz, de egyszersemind tehetetlenekké.

(184) E. J. : Gondolatok / Bényei:1018

JÚNIUS 1.

Honnan van, hogy az öröm, mellyel mások boldogsága szívünket eltölti, nem oly tiszta és meleg, minők fájdalmaink, midőn másokat szenvedni látunk? Onnan van-e ez, mert szívünk természeténél fogva a fájdalomhoz hajlandóbb, vagy onnan, mert még a jobb emberben is irigységnek csirája rejlik, mely a mások boldogságán élvezett örömet elkeseríti?

(185) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1036

JÚNIUS 2. A szenvedélyek napja

Sorsjáték az élet, melynél nem a legnagyobb számokkal nyerjük a legnagyobb összeget.

(186) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1373

Engem az ég, átkomra, nagyon is megáldott. Ha csak hírvágyat érzene, s hozzá az erőt kielégítésére, boldog volnék, s boldog, ha csak szerető szívemet bírván, s hozzá kedveseimet. De így, két birtokom között állva, nem nyúlhatok egyhez anélkül, hogy a másiktól lemondanom kellene, nem édelhetek anélkül, hogy egy veszteség keserítene örömet! Ó, kínos egy állapot, két kártyára tenni életét, s tudni, hogy nyomorultak maradunk mindég, mert mit egy helyen nyerünk, azt a másik elveszi. (187) E. J. : Gondolatok / Bényei: 300

Ki józanon téved el, távolabb jut céljától, mint az, ki boros fővel tántorogva keresi szállását. (188) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1403

JÚNIUS 3.

A hon s nemzetiség eszméje olyan, mint a manna, mellyel az Úr választott népét, midőn azt Egyiptom országából kivezette, tartá. Mindenki mást képzel alatta. Ez szülői házát, amaz barátait, egyik gyermekségének boldog éveit, más agg napjai nyugalmát, némelyik mindennapi kenyerét, más dús birtokát, vagy dicsőségét; bámulhatjuk-e, ha ez eszme annyi, s a legkülönbözőbb embereket, egyiránt lelkesíteni képes, s ha ez egy elég, hogy általa feltartva az ígért földjéhez jussunk. (189) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1022

Midőn atyám bukása után segedelemre lett volna szükségem,... nem volt rokonom. - A kis szoba, melybe vonultam, beillett volna remeteségnek, később csak akkor vettem észre, hogy ismerőseim vannak, ha valamelyik közülük segedelemre szorult, és most, midőn hivatalokat oszthatok, naponként jön levél, melyben kedves rokonunknak neveznek. (190) E. J. : Naplójegyzetek, 1870. augusztus 28. / Czegle

JÚNIUS 4. A nemzetközi összetartozás napja

Midőn emberek büszkeségekben Babilon tornyát építék, Isten megbünteté büszkeségekért, s nyelveiket felzavará, hogy ne érthessék egymást. Nem ösmerek nagyobb allegóriát; nem értjük egymást - ez átkunk, gyengén s nyomorultan állunk egymás mellett, semmisítve elkülönözésünk által; ha ez nem volna, az eget érhetjük el építményeinkkel. (191) E. J. : Gondolatok / Bényei: 297

Nem oly nagy a világ, s nem oly kicsi szívünk, hogy ez, ha szeret, amazz magába ne foglalhatná. (192) E. J. : Gondolatok / Bényei: 154

JÚNIUS 5. Környezetvédelmi világnap

A mai eső után nem tudom, miként jutok híres Szeged városába. Valószínűleg ökrökkel vontatnak be, s ez esetben én leszek az első miniszter, ki - az afrikaiak kivételével -, szarvasmarhával tartja diadalmas bevonulását valamely városba.

(193) E. J. : Levelek, Kárffy Titusznak, 1870. január 10. / Oltványi: 322

Csak az lehet tartós, ami a természeti törvényeknek megfelel.

(194) E. J. : Gondolatok / Bényei: 659

A természet bosszút áll azokon, kik útjaitól eltávoznak. (195) E. J. : Gondolatok / Bényei: 316

JÚNIUS 6.

Az ember hiúsága, ha nem állhat magasabban, legalább máshol állni.

(196) E. J. : Gondolatok / Bényei: 331

JÚNIUS 7. Pedagógusok napja

A nevelésnél két elvet követhetünk. Egyik a szigor, mellyel a gyermeket szorgalomra, igazmondásra és más jó tulajdonokra szoktatunk. A másik a szabadság, melyet gyermekeinknek azért adunk, hogy azok jókor magok felett uralkodni tudjanak. (197) E. J. : Levelek, Eötvös Lorándnak, 1869. június 8. / Oltványi: 301

Félig sem oly fontos az, mit tanítunk gyermekeinknek, mint az, hogy tanítjuk.

Amit az iskolában tanultunk, annak legnagyobb részét elfelejtjük, de a hatás, melyet egy jó oktatási rendszer szellemi tehetségeinkre gyakorol, megmarad.

(198) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1939

JÚNIUS 8.

Ha szétroncsolt zászlót látunk, csaták jutnak eszünkbe, s pedig a zászlók nagy része nem csatákban, hanem az idő viszontagságai által rongyoltatik el.

Így az embereknél is. A mély redők, mikbe a homlok vonult, s az ajkak keserű mosolygása, többnyire csak apró, mindennapi bajoknak maradványa, melyeken valamennyien keresztülmentünk. (199) E. J. : Gondolatok / Bényei: 826

JÚNIUS 9.

Azt mondják közönségesen, hogy a vallás csak annak szükséges, ki magát boldognak nem érzi; de a világon - hol semmi sem biztos, s a jövő pillanat mindentől megfoszthat, mitől üdvünk függ -, ki érezheti boldognak magát?

(200) E. J. : Gondolatok / Bényei: 840

JÚNIUS 10.

... ha az égen vész vonul át, s az elemek haragra kelnek, a villám vakító fénye, a vihar hatalmas zúgása, a setét felhőtömegek, melyeknek ormait napsugarak

szegik be, s a szivárvány, mely miután a vész elvonult, az égen boltozik, nem szinte nagyszerűen szépek-e?

De vajon az, kinek csendes, tiszta nap jutott, vágyódik-e a természet e nagyszerű szépségei után?

(201) E. J. : Gondolatok / Bényei: 842

JÚNIUS 11.

Kiknél az egyik érzék hiányzik, azoknál a többiek erősebbé válnak, s a vak finomabb hallása, s tapintata által pótolja szemeit, a siket a szólót sokszor ajkainak mozgásából érti meg; így pótolja azoknál, kiknek kitűnőleg sok eszük van, ez a szívnek, s kitűnőleg jó embereknel a szív az észnek fogyatkozásait.

(202) E. J. : Gondolatok / Bényei: 851

JÚNIUS 12.

Az emberi nem összes története bizonyítja, hogy nem a legildomosabb, hanem azon népek tartották fel magokat legtovább, s legdicsőbben, melyek hivatásokban legerősebben hinni, melyek dicső jövőt reményleni, s hazájokat mindenekfelett szeretni képesek.

(203) E. J. : Gondolatok / Bényei: 870

JÚNIUS 13.

Kinek a sors mindent adott, ami után a tömeg vágyódik, szintúgy, mint az, ki homloka izzadságában keresi mindennapi kenyerét, a szerencsét csak saját kebelében találhatja. A szikla, melyet a nap sugarai megaranyoztak, azért nem termékenyebb.

(204) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1114

JÚNIUS 14.

Kit a kegyes istenség minden javakkal megajándékozott, annak én nem kívánhatok egyebet, mint nyugodt keblet, melyet az élet vészei soha nem háborítottak fel, hogy az csendes tóként mindég tisztán tükrözze vissza nyájas körözetét.

(205) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1115

JÚNIUS 15.

Nincs nagyobb boldogság a világon, mint erőnknek öntudata; épp azért főélvezetünket erőnk gyakorlatában kell keressük. Mit Lessing mond, hogy ha Isten egyik kezében a valónak egész ismeretét tartaná, s a másikon az ösztönt, mely a valónak keresésére késztet, leborulva a mindenható előtt, az utóbbit kérné tőle,

nemcsak a tudományról, de minden földi javainkról áll. - Nem a birtok, hanem a törekvés boldogít, s győzelmeink legédesebb része azon küzdelmek emlékében fekszik, melyekkel azokat kivíttuk.

(206) E. J. : Gondolatok / Bényei: 867

JÚNIUS 16.

Az emberek nagy része csupa sietés által fosztja meg magát élete legszebb örömeitől. Valamint az, ki a hegytetőn rendkívül nagyszerű kilátást vár, a természet szépségeit, melyeket útközben talál, alig méltatja figyelemre, s így sokszor nagyobb élvezetektől fosztja meg magát, mint amelyeket fárasztó vándorlásának célján találhat, így cselekszünk sokszor életünkben.

Csak végcélunkra gondolva, elsietünk az élvezet mellett, mely utunkban fekszik, s ki tudja, nem fog-e éppen akkor, mikor azt elértük, láthatárunk elborulni, vagy nem leszünk-e fáradtabbak, semhogy az előttünk nyíló nagyszerű kilátást élvezni képesek volnánk.

(207) E. J. : Gondolatok / Bényei: 859

JÚNIUS 17.

Termékeny rónaságunk, a nagy Duna csendes haladása, a hosszú hegylánc, melynek oldalain bor terem, sokaknak még figyelmét is alig vonja magára, míg a domb, mely a rónaság közepette áll, a patak, mely néhány öltre lezuhan, s az egyes feltűnő alakú szikla, mindenkit bámulatra, s az útleírók többségét azon kedvek felkiáltására ragadja, hogy csak most érzik a természet nagyságát, vagy saját parányiságokat. - Nem ítélünk-e hasonlóan az emberekről is, kiknél nem a személyiség, vagy a tettek nagysága, hanem csak az, mi bennök váratlan s meglepő, ragad bámulatra.

(208) E. J. : Gondolatok / Bényei: 861

JÚNIUS 18.

Mikor eltévedtünk, legjobb, ha ahelyett, hogy időnket új utak keresésével vesztegetjük, azon ponthoz térünk vissza, hol tévedésünk kezdődött, s ily esetben a visszamenés minden további haladásnak első föltétele.

(209) E. J. : Gondolatok / Bényei: 879

JÚNIUS 19. A független Magyarország napja

Az okokat, miért jöttem ide, könnyen fel fogod találni, ha egyrésről egyediséget veszed tekintetbe, másrésről azokat, mik jelenleg Pesten történnek... aki nem akarja elhallgatni meggyőződését, csak két utat lát maga előtt - az akasztófát vagy számkivetést -, én az utóbbit választám, s bár a honvágy sokkal inkább bánt, mint józan férfihoz illik, - azt hiszem, legjózanabban jártam el.

(210) E. J. : Levelek, Szalay Lászlónak, München 1848. október 20. / Oltványi: 77

Bármennyire el vagyok foglalva, nem lehet, hogy szívem örömeiben legalább néhány szót ne írjak. Nem hittem volna soha, hogy koromban még ily boldognak érezhetem magamat, főképp politikai események által. De mi most történt, sok fáradságnak, hosszú küzdelmeknek, és számtalan keserűségnek díja, s így nem érzem magamat érdemtelennek e jutalomra.

(211) E. J. : Levelek, Falk Miksának, 1876. június 11. / Oltványi: 248

JÚNIUS 20.

Történeteinkben többször fordul elé a monda, mely szerint egy magyar vitéz, midőn látá, hogy a törököt, ki zászlóját az ostromlott vár falára akará szegezni, másképp nem akadályozhatja, magát vele s zászlójával együtt a mélységbe veté. Vajon a monda vagy történet, mely nemzeti jellemünknek következése, ne lenne képe jövőnknek?

(212) E. J. : Gondolatok / Bényei: 880

JÚNIUS 21. A zene világnapja

Egyszerű az ember végsóhajtása, mint a melódia végtonja, nem tudja senki, öröm vagy fájdalom dala volt-e az élet.

(213) E. J. : Gondolatok / Bényei: 60

Dalok, mint egy gyermek a literatúrában, szeretjük vagy nem szeretjük, ki másképpen akar ítélni felőlök, az nem érti.

(214) E. J. : Gondolatok / Bényei: 145

JÚNIUS 22.

Nagy népszerűséggel bíró emberek közelebből ismerve ritkán szeretetreméltók. Az ok ugyanaz, melyért a legszebb freskókép közelről nézve nem tetszik. Az egyes vonások nagyon is durvák és erősek. Arra, hogy a tömeg jó tulajdonaikat észrevegye, szükséges, hogy azok a túlzásig kifejtve legyenek, s közönséges életben nincs elviselhetetlenebb oly embernél, kinek jó tulajdonai a harmadik potenciára emeltettek. Vannak emberek - s magam is ismertem többeket -, kiknek erényei körülbelül azon hatást teszik reánk, mintha valaki a legszebb dallamot trombitán fújná. Kinn az utcán nagy élvezettel hallgatják a bájló zenét, de jaj annak, kit a sors trombitás közelébe állíttatott.

(215) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1006

JÚNIUS 23.

Sokat tanultam tévedve, - szól a bölcs; s nem csodálatos dolog-e, hogy tapasztalásainkból mégis semmit nem tanulunk, hogy könnyen tévedhetünk.

(216) E. J. : Gondolatok / Bényei. 881

JÚNIUS 24.

Senki nem tagadja az Alpok festői szépségét, de nem tudom, azok közül, ki e tájakról legtöbbet elragadtatással szólnak, hány cserélné fel saját prózai lakhelyét e sokszor megénekelte vidékkel. - Engem az úgynevezett festői tájak, a patak, melynek tekervényes partjain halmokra terjedő kavicstorlaszokat találunk, a szakadozott bércek, melyeken semmi sem terem, a hegyoldalak, melyeknek erdeit lerohanó lavinák évenként ritkítják, a roskadozó viskókra, vagy rongyos pásztorra, s a koldusgyerekekre emlékeztetnek, kiket mindenki festőieknek mond, de melyekben lakni, vagy kikkel társalkodni, senki sem akarna.

(217) E. J. : Gondolatok / Bényei: 884

JÚNIUS 25.

Valamint ha bércről mondjuk, hogy büszkén áll, vagy a fáról, hogy kevélyen emeli sudarát társai felett, éppoly helytelen sok esetben a vád, melyet egyes emberek büszkesége ellen emelünk. Vannak egyéniségek, kik nem azért nem hajlanak meg, mert kevélyek, hanem mert arra teremtettek, hogy egyenesen álljanak.

(218) E. J. : Gondolatok / Bényei: 882

JÚNIUS 26.

Kevés példa említettetik többször, mint Ézsaué, ki állítólag egy lencsetálért elsőszülöttségi jogát adta el; csak egy jut kevésnek az eszébe, s ez az, hogy vannak körülmények - ha ti. éhenhalás fenyeget, vagy az elsőszülöttségi jog igen keveset ér -, midőn Ézsau eljárása a legjózanabb. (219) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1917

JÚNIUS 27.

Szomorú, de igaz, hogy rossz emberek többnyire sokkal inkább tudnak uralkodni indulatjaikon, mint a jók. (220) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1147

JÚNIUS 28.

Csodálatos, hogy mennyit fáradnak az emberek, hogy anyagi, s mily keveset, hogy a szív, s az ész szükségéinek eleget tegyenek. (221) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1126

JÚNIUS 29. A magyar szabadság napja

Én is úgy vagyok meggyőződve, hogy az egyénnek kötelessége az emberiség boldogításáért tőle kitelhetőleg működni... nem annyira hazánk anyagi, mint nemzetünk szellemi művelése azon feladat, melyet választanunk kell.

Örömmel foglak látni tehát azon a pályán, melyet magadnak választottál, s el fogok követni mindent, hogy azon mennél több sikerrel haladhassál, ... ha volt egy vágya szívemnek valami, mit az isteni gondviseléstől kértem, az az volt, hogy a fiam kitűnő ember, hogy hazának hasznos és tisztos polgára legyen.

(222) E. J. : Levelek, Eötvös Lorándnak, Pest, 1869. február 2. / Oltványi: 292

Nemzetközi Duna-nap

... de hogy Európa ezen részében, a Duna nagy völgyében talán más elemeket vonva magához, mindenestre egy nagy állam fog létezni, az előttem bizonyos...

(223) E. J. : Gondolatok, 1865. június 16. / Bényei: 1826

JÚNIUS 30.

Sokszor tapasztaltam, hogy a gyűlölet általján véve erősebb, s tartósabb szenvedély a szeretetnél, főképp nálunk, magyaroknál, kiknél a honszeretet akkor legnagyobb, ha küzdelemmel jár, s elleneink gyűlöletével már párosulhat.

(224) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1927

JÚLIUS 1.

A politika mezején nem az után kell törekednünk, hogy ügyeink rövid idő alatt, hanem az után, hogy azokat hosszú időre végezzük be.

(225) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1954

JÚLIUS 2.

Ha a bimbó tudná, hogy csak vesztének nyílik meg, mert mihelyt kelyhe egészen kifejlett, egymás után elveszti leveleit, vajon nem nyílna-e meg?

(226) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1958

JÚLIUS 3.

Minden szónoklat csak akkor jó, ha azt tűzhez hasonlítjuk, mely midőn melegít, egyszersmind világosságot terjeszt.

(227) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1986

JÚLIUS 4.

Elmondani mindazt, miáltal gondolatunk a lehetőségig világos legyen, de nem mondani egy szóval sem többet, ez a tökéletes stílnak fő titka.

(228) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1532

JÚLIUS 5.

A gyémánt nem egyéb a legtisztább szénnél, de vajon jobban értjük-e, ragyogásának okát, mióta tudjuk, hogy a setét grafittal ugyanazon anyagú?

(229) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1534

JÚLIUS 6.

Oktatásunk egyik fő hibája, hogy a tanító tanítványait tevékenységre nem hívja fel. Főképp egyetemeinken. A tanár előadja tantárgyát, s azt reményli, hogy hallgatói, kik a hallgatás passzív szerepére kényszerítettnek, azt teljesíteni fogják, holott éppen fiatal korunkban a tevékenység valóságos szükség, s a legmegfeszítettebb munka kevésbé fáraszt, mint a hallgató figyelem.

(230) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1942

JÚLIUS 7.

Mint a gyémánt, csak miután köszörülés által becses anyagjának egy részét elvesztette, nyeri egész becsét, így az emberek többnyire csak akkor becsültnek leginkább, miután nagyságokból, melyet bennük becsülnek, egy részét már elvesztették.

(231) E. J. : Gondolatok / Bényei: 2080

JÚLIUS 8. Fia Loránd, megszerzi a doktorátust

1870. július 8., Eötvös Loránd írja Heidelbergből apjának:

„Mai napon a doktorátust sikeresen letettem. Legnagyobb örömet elsősorban az okozza, hogy ezzel a hírrel Neked örömet szerezhetek. Szigorlatomat „summa cum laude” fokozattal fogadták el, ami sokak által irigyelt megtiszteltetés. Ezenfelül úgy ez, valamint a közvetlenül alatta fekvő fokozat feljogosít egy munka benyújtására, és egy halom formalitás teljesítése után az egyetemi docentúrára.

E fokozatot itt nemigen osztogatják; ha jól vagyok értesülve, ebben a félévben kívülem még csak egy jelöltnek adatott, s kultuszminiszteri örömed telhetik abban, hogy ez is magyar volt...”

(Dr. Szabó Zoltán: Eötvös Loránd emlékkönyv 1., Apa és fia, / Eötvös Loránd Geofizikai Intézet,
[URL: http://www.sulinet.hu/eletestudomany/archiv/1998/9832/eotvos/eotvos.html](http://www.sulinet.hu/eletestudomany/archiv/1998/9832/eotvos/eotvos.html))

JÚLIUS 9.

... a nap kezdete. Azon pillanat, midőn teljes világosság terjed el a földön, de a nap nem jött fel még láthatárunkra. A csillagok, melyek éjjel ragyogtak, eltűnnek, s az égnek világos boltozatja egy kék pusztaság, melyen semmi magasabb égitest nem látszik. De ez csak egy átmenet, néhány perc után feljön a ragyogó csillagzat, nagyobb, fényesebb, hatalmasabb mindazoknál, melyeknek ragyogásán elébb gyönyörködénk, s amint emelkedik, melegség és áldás terjed el sugáraival.

(232) E. J. : Gondolatok / Bényei: 2089

JÚLIUS 10.

Több nagyhirű emberrel úgy jártam, mint a gasteini vízeséssel. Eleinte bámultam, s el voltam ragadtatva, később a mindég egyforma zaj terhemre vált, s végre megszoktam, s közönyössé lettem.

(233) E. J. : Gondolatok / Bényei: 888

JÚLIUS 11.

Valamint minden hegy távolról tekintve kéknek látszik, s ha közelebb lépünk, legjobb esetben is csak zöld, úgy a jövő távolában minden égi színben tűnik föl, s ha közelebb lépünk, legfeljebb remény zöldjében áll előttünk.

(234) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1486

JÚLIUS 12.

Senki nem tagadhatja, hogy a politikai agitáció hazánkban nagy eredményeket vitt ki, de ebből nem következik, hogy azt újra megkezdjük. A forrás a mustot borrá változtatja, de ha a bort újra forrásba hozzuk, csak ecet lesz belőle.

(235) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1949

JÚLIUS 13.

Valamint egyes emberekben, kivel megbarátkozánk, több élvezetet találunk, mint egész tömegekben, úgy érdekes vidék, hol hosszabb ideig tartózkodánk, több gyönyört nyújt, s esmereteink bővítésére többet használ egy egész utazásnál, mely alatt száz helyen átsietve, egy sem hagy benyomást maga után.

(236) E. J. : Gondolatok / Bényei: 901

JÚLIUS 14.

Nagy írók, mint például Goethe, egyes éppoly kitűnő műveket alkottak vén napjaikban, mint ifjúságukban; a különbség csak az, hogy mit egykor, mint a folyóban a színaranyat, fáradság nélkül találtak, azt később munkával kellett keresniök. Szint oly tiszta s nemes az érc, de a bánya azért mégis szegényebbé vált.

(237) E. J. : Gondolatok / Bényei: 904

JÚLIUS 15. Édesanyja halálának napja

Ma 8 éve, hogy anyám meghalt. Meleg szeretettel ragaszkodtam hozzá, mint senkihez, halála a legkeserűbb veszteség, melyet életemben szenvedtem, s szívem megszorul, ha a fájdalomra visszagondolok, mellyel őt sírjához kísértem.

S mégis, ha nyugodtan megfontolok mindent, nem kell-e belátnom, hogy néki jobb volt így. Most 80 éves lenne, az aggkornak szenvedései, melyeket még nem ismert, azóta elvették volna vidorságát, s a családi örömek, melyeket a gondok ellensúlyoznak, valóban nem kárpótolhatták volna őt szenvedéseiért.

Furcsa élet! Alig van eset, midőn eltemetett kedveseinkre néhány évvel halálok után visszagondolva, nem ismernők el, hogy nekik jobb vala meghalniok!

(238) E. J. : Gondolatok, 1866. július 15. / Bényei: 1871

Ne higgyen senki oly gondolatoknak, melyeknek szíve ellentmond.

(239) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1435

JÚLIUS 16.

Ha valaki egy bizonyos helyzet- vagy lelkiállapotra nézve nagyon sok jó tanácsot tud adni, bizonyosak lehetünk, hogy neki életében ily tanácsokra nagy szüksége volt, s hogy azokat valószínűleg nem igen követte. (240) E. J. : Gondolatok / Bényei: 890

JÚLIUS 17. Barátja, Szalay László halálának napja

... de ha éjszaka kinézünk ablakainkon,

... s mert a föld setét, az ég felé vetjük szemeinket, akkor egyet látunk, Te csillagokat, s csillagokat én, ragyogva egyenlő szépségben a bércek, s a róna felett. Mégis jó, hogy vannak e földnél magasabb dolgok szemeink előtt,

... mert jobb emberek néha csak ott találkozhatnak.

(241) E. J. : Levelek, Szalay Lászlónak, Sz-tornya, 1852. február 12. / Oltványi: 82

JÚLIUS 18.

Ha valami romokba dől, soha nem hiányzik a burján, hogy a romok felett dúsan terjeszkedjék.

(242) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1611

JÚLIUS 19.

Ki gondolatait úgy tudta kimondani, hogy azok a képzeletre is hassanak, s ki midőn képzeletének szabad tért enged, olvasóiban gondolatokat gerjeszt, az költő igazán.

(243) E. J. : Gondolatok / Bényei: 875

JÚLIUS 20. A Hold napja

A hold csak gyenge visszatündöklése a napnak, és mégis sokszor emennél inkább gyönyörködtet; így vagyunk az igazsággal is: gyenge visszatűnése inkább boldogít sokszor magánál az igazságnál.

(244) E. J. Gondolatok / Bényei: 189

Eötvös József: HOLDVILÁG

Ha a nap leszállva eltűnt, Mint egy fényes képzelet,

S a sötét éj fátyolával, Elterült a föld felett:

Szívesen andalgok akkor A harmattelt réteken,

És a hallgató természet, Nyugodalmat ad nekem. 1834. /részlet/

(245) E. J. : Versei

JÚLIUS 21.

Vagyonunkat forintonként, életünket óránként vesztegetjük el, apróságokban engedve tompul el lelkiismeretünk; s miként a tudomány újabb felfedezései szerint egész hegyláncok oly állatok maradványaiból állnak, melyeket szabad szemmel nem is láthatunk, úgy alakulnak életünk legnagyobb nehézségei oly kicsinységek halmazából, melyeket egyenként alig vettünk észre.

- Szomorú gondolat, mily apróságoktól függ életünk.

(246) E. J. : Gondolatok / Bényei: 897

JÚLIUS 22.

Ó, ha tapasztalataimmal még egyszer ifjú lehetnék! - Így sóhajtanak sokan. De vajon lehetnél-e ifjú tapasztalásaiddal?

Nem az évek, hanem mit benne tapasztalunk, vénít el, nem a nyári napok hosszú sora, hanem az egy reggeli dér, mellyel az ősz beköszönt, fosztja meg a fát lombjától.

(247) E. J. : Gondolatok / Bényei: 921

JÚLIUS 23.

Elfelejtettétek-e, hogy maga a föld gömbölyű, s hogy bármit tegyetek, e gömböt egyenes vonalaitokkal egyforma négyszegekre felosztani soha nem fogjátok?

(248) E. J. : Gondolatok / Bényei: 905

JÚLIUS 24.

Ha az isteni gondviselés működését hisszük, az úgynevezett nagy dolgokban, melyek nemzetek vagy egész emberi nem jólétére befolyást gyakorolnak, nincs semmi ok, melyért benne saját létünk intézésében kételkedhetnénk. Azon lényhez mérve, mely e mindenséget teremté s fönn tartja, e földgömb s az egyes emberszív egyaránt parányi; s az a gondolat, hogy mind e milliónyi égitesteknek, melyeket egünkön látunk, útját egy ész jelölte ki, gyöngye elménknek éppoly megfoghatatlan, mint hogy saját útjaink felett egy mindenható lény jósága öröklik. Az isteni gondviselést vagy tagadnunk kell mindenben, vagy mindenben elismernünk.

(249) E. J. : Gondolatok / Bényei: 913

JÚLIUS 25.

Alkotmányos államban csak az uralkodhatik, ki saját érzelmeit féken tartva, másokhoz alkalmazkodni tud.

(250) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1606

JÚLIUS 26.

Nem csak a gyengeségtől, hanem attól is, ha valami nehezét emelünk, meghajolnak a térdeink.

(251) E. J. : Gondolatok / Bényei: 432

JÚLIUS 27. Fia, Loránd születésnapja

Kedves fiam! Ma töltöd be huszadik évvedet.

A nap, melyen születted, élttem egyik legkínosabb napja volt. Anyád, a szülés következtében, életveszélyben forgott. Benn a városban a felséges nép lázongott,

s míg feleségem betegágyánál ülve, remény és kétségbeesés között számoltam érütéseit, a Pest s Budai tornyokról a vészharang hangjai tölték be az éji csendet, s egy üzenet jött a másik után, mely minisztertanácshoz hítt. Soha nem szenvedtem többet, mint ezen órákban, míg hajnal felé Balassa tudtomra adá, hogy anyád veszélyen kívül van, s őt megcsókolva, a városba siettem.

Úgy látszik, a kegyes végzet ki akarta egyenlíteni akkori szenvedéseimet, s úgy rendelé, hogy éppen általad, ki akkor öntudatlanul a kínjaimat okoztad, éltem legfőbb örömeit élvezzem.

Tartson az ég sokáig, tartson testi és lelki egészségben, s úgy, hogy önmagaddal megelégedve érezzed magadat. Többet nem kívánok, mert meg vagyok győződve, hogy magad iránt sokkal követelőbb vagy, mint én valaha lehetnék.

- Reménylem, hogy nemsokára találkozunk.

(252) E. J. : Levelek, Eötvös Lorándnak, 1868. július 27. / Oltványi: 276

JÚLIUS 28.

Napló a szív, hová anélkül, hogy tudnók, életünk minden órája beírja megjegyzéseit. Nem éreztük, nem tapasztaltunk semmit, minek nyomait, ha öntudatlanul is, nem viselnők kedélyünkben; s valamint a virág s a gyom, mely a mezőt ellepi, oly magokból nőtt, melyeket a véletlen hintett el, úgy örömünk s szenvedéseink nagy része oly benyomások következményei, melyek még emléket sem hagytak magok után.

(253) E. J. : Gondolatok / Bényei: 920

JÚLIUS 29.

Hegyes vidékeken minden völgynek különös jelleme van, minden tetőről új kilátás nyílik; egy fél óráig járunk, s már új világban találjuk magunkat.

Nálunk Debrecentől Szegedig s tovább egész alföldünk egyforma. Az egyik mező, tanya, kert olyan, mint a másik. Ha tornyot látunk, azt hisszük, saját falunkhoz közelítünk, s mindenütt otthon érezzük magunkat; nem is csoda tehát, ha a magyar ember nem ragaszkodik úgyszólván faluja tornyához, mint más országok lakója, hanem egész hazáját szereti. Ha van hely, hol a hazának nagy eszméje a legegyszerűbb emberben is feltámadhat, ez határtalan rónaságunk.

(254) E. J. : Gondolatok / Bényei: 919

JÚLIUS 30. A barátság világnapja

Itt, ily messze hazámtól, minden szó mennyei melódia, mely utánam száll, főképp, ha tőled jön. Kérlek, írd!

(255) E. J. : Levelek, Szalay Lászlónak, Tuczing, 1834. május 24. / Oltványi: 18

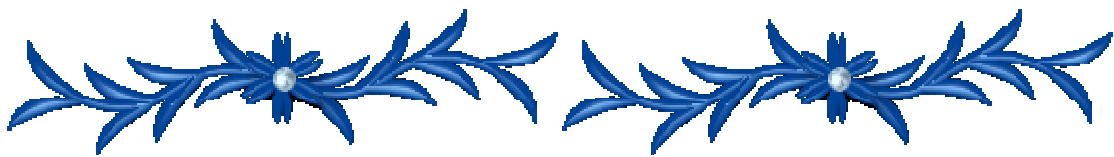
A szerencse napja számtalan árnyékokat, barátokat tüntet fel; ha elborul, nem oly fényesen, de igazabban látunk mindent.

(256) E. J. : Gondolat / Bényei: 170

JÚLIUS 31.

Mint egy öreg professzoromtól tanultam deák koromban, az arany oly nyúlékony, hogy egyetlen egy körmöci arannyal egy egész huszárt lovastul tökéletesen meg lehet aranyozni; de egyet a jó öreg nem mondott, azt, hogy bármily tért borítottunk el, egész aranyozásunk egy aragnál mégsem ér többet, s nem ártana, ha azok, kik az ismeretek minden ágaiban tudományukat fitogtatják, erről néha megemlékeznének.

(257) E. J. : Gondolatok / Bényei: 934

AUGUSZTUS 1.

Ma ment el fiam svájci útjára. Először hagyta el házamat hosszabb időre, s először megy ki a világba magányosan, hogy csak saját erejére támaszkodva éljen, s küzdjön az emberekkel. Elkísértem a vasútig. Arca ragyogott boldogságban.

18 éves, s függetlennek érzi magát. Talán soha ily egészen boldog nem lesz életében. Szívem szorult, mikor elválva kezet szorítánk. Mi szívesen veszünk magamra még nagyobb fájdalmat, mint melyet e búcsú okozott, ha őt ily boldoggá tehetem. Vezérelje őt az Isten ismét karjaim közé.

(258) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1884

AUGUSZTUS 2.

Egészen csak az szabad, ki maga felett egészen uralkodik.

(259) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1558

AUGUSZTUS 3.

A fukarnál nincs nagyobb tékozló. Elfecséreli életét oly valaminek megszerzésére, mivel élni nem tud, s nem akar.

(260) E. J. : Gondolatok / Bényei: 945

AUGUSZTUS 4.

Mint az őszileg színezett lomb az év későbbi szakaszának legszebb ékessége, s egyszersmind intés, hogy végéhez közeledünk, ilyenek emlékeink.

(261) E. J. : Gondolatok / Bényei: 939

AUGUSZTUS 5.

44. születésnapomat gőzösön nemigen kellemesen töltém. A hajó zsúfolva teli volt, úgyhogy a bájló pontokat alig láthatám, s nem élvezhetém. Nem utazás-e életünk, s nem volt-e az enyim ehhez hasonló, látszólag a legkellemesebb körben folyva el, mindenütt a legszebb kilátásokkal, de mindég oly viszonyok, oly közelebbi körökkel, hol mindezt nem élvezhetém.

(262) E. J. : Gondolatok / Bényei: 947

AUGUSZTUS 6.

Mennyi dolog van a világon, melyet nem látunk, s melynek valódiságát azért semmi józan ember kétségbe nem veszi; s ha az istenség eszméjét, ha a halhatatlanságot, ha mindazon magas fogalmakat, melyeknek szívünk szükségét érzi, melyek azt áthatják, s boldogsággal töltik, eszünkkel nem foghatjuk fel, s nem értelmezhetjük, nem vizsgálhatjuk, tagadhatjuk-e, vagy csak kételkedhetünk-e valóságokon.

(263) E. J. : Gondolatok / Bényei: 955

AUGUSZTUS 7.

Tapasztalásaink nagy részben azon módtól függnék, mellyel az emberhez közelítünk; s a férfi vággyal tekint vissza életének azon szakaszára, melyben az emberekhez való bizodalmát még semmi nem ingatta meg, az ifjú bizodalma talán nem csalódáson, hanem azon alapszik, mert az emberek az ifjú irányában csakugyan jobbak voltak, s pedig azért, mert ő maga is más volt irányokban, s mert, mint a növény virága, úgy az emberi szív legszebb tulajdonai csak meleg érintéssel nyílnak meg. Amely irányban magunk megváltozunk, változnak meg az emberek irányunkban, s kit az ég gyermeki kedéllyel áldott meg, az többnyire végnapjáig megtartja gyermeki bizodalmát is.

(264) E. J. : Gondolatok / Bényei: 957

AUGUSZTUS 8.

Minden gondolat csak úgy hat másokra is, ha kedélyünkben gyökerezik, mert csak ily gondolat válhatik meggyőződéssé.

(265) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1975

AUGUSZTUS 9.

Nem rendelkezik senki azon események fölött, melyek külső állásunkra befolyást gyakorolnak; csak annyiban vagyunk tehát urai sorsunknak, amennyiben megelégedésünk külső állásunktól nem feltételeztetik, s mindenre elkészülve állunk.

(266) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1199

AUGUSZTUS 10.

Csaknem mindent ismét visszaszerezhetünk, amit elvesztettünk, de azt, amit hosszú fáradság, s küzdelem után visszaszereztünk, s aminek birtoka most csak arra int, amit érte tennünk és szenvednünk kelle, fogjuk-e ismét élvezhetni, - ez más kérdés.

(267) E. J. : Gondolatok / Bényei: 984

AUGUSZTUS 11.

Ha egy ifjú önmagát, mint férfit, mint aggot látná, gyűlölné önmagát, olyasmire változik minden ember, olyannyira romlik idővel. (268) E. J. : Gondolatok / Bényei: 277

AUGUSZTUS 12. A fiatalok világnapja

Ha forró vággyal tekintek vissza fiatalságomra, nem azon élvezetekért teszem, melyeket az élet az ifjúságnak nyújt, hanem azon reményekért, melyekkel akkor a jövőbe tekinték. (269) E. J. : Gondolatok / Bényei: 678

Mi boldog az ifjúkor! Nem, mert élvezetekre képesebb, de mert reményleni tud, s mert a jövőtől - melyben minden pillanatban élünk, s melynek kilátásaitól a jelen megelégedésünk függ -, csak örömeket vár. (270) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1763

AUGUSZTUS 13.

Gondolataink jutalma érzésünkben fekszik. Minden valóban nagy gondolat nemes érzésekhez vezet. (271) E. J. : Gondolatok / Bényei: 975

AUGUSZTUS 14.

Pascal mondja: élvezet a vihartól hányt sajkán ülni, ha tudjuk, hogy az elveszni nem fog; s nem ilyen-e annak élete, ki vései között teljes bizodalommal emeli tekintetét az ég felé? Ki a gondviselésben nem kételkedik, az előtt minden egyéb kétely elveszti kínzó fontosságát. (272) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1004

AUGUSZTUS 15.

Abból, mert az emberek különböző korokban egymáshoz hasonlók maradnak, az emberiség tespedését következtetni semmivel sem józanabb, mintha valaki abból, mert a fa minden tavasszal az előbbiekhöz hasonló leveleket hajt, azt következtetné, hogy a fa nem nő. (273) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1268

AUGUSZTUS 16.

A gondolat világában is több aggodalmat, mint reményt, több szomorítót, mint vidítót találunk, s nem sokat nyer, aki a mindennapi élet köréből ide vonul.

(274) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1274

AUGUSZTUS 17.

Elménk s kedélyünk nyugalma a legfőbb, sőt, az egyetlen boldogság, melyet a földön találhatunk, s miután az elsőt csak erős meggyőződés, a másodikat csak erős akarat által érhetjük el, életünk fő feladata az, hogy e kettő után törekedjünk.

(275) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1055

AUGUSZTUS 18.

Életünkben csak egyet tudunk bizonyosan, azt, hogy meghalunk, - s már ez is vigasztaló.

(276) E. J. : Gondolatok / Bényei: 192

AUGUSZTUS 19.

A politikában az, ha valakinek mondják, hogy korát megelőzte, éppoly gáncs, mintha avval vádoljuk, hogy korától elmaradt. A gyakorlati életben az, ki a pillanatnál elébb vagy hátrább jár, egyaránt hasznavehetetlen.

(277) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1098

AUGUSZTUS 20. Apja halálának napja

Szerettem atyámat, s politikai nézetei az enyéimkel ellenkezők voltak, atyám maga népszerűtlen volt, s csaknem az egész ország előítéletét kelle legyőznöm, hogy magamnak azok sorában állást szerezzek, kik a szabadságért küzdöttek.

(E. J. Levelei fiához, Eötvös Lorándnak, Szent-tornya, 1866. március 28. / Benedek)

Nem mondhatom, mily fájdalommal tölt el emléke, éppen azért talán, mert eszembe jut, hogy a csapások után, mik őt érték, nem sokat vesztett életével, mert őt másoknál jobban esmerém, s azért kettőzve érzem az igazságtalanságot, mellyel a világ róla ítelt.

(278) E. J. : Levelek, Szalay Lászlónak, Velence, 1851. december 31. / Oltványi: 80

AUGUSZTUS 21.

Talán semmit sem hallunk többször napjainkban, mint azon állítást, hogy ez soká többé nem maradhat így; s az embereknek nem is jut eszökbe, hogy mit a jelenről, mint korunk nyomorultságának különös jelét felhoznak, éppúgy illik minden időre, mert hisz sokáig változás nélkül semmi nem maradhat a világon.

(279) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1298

AUGUSZTUS 22.

Mint a levegő, mint a víz, mint minden a világon, úgy szívünk is mentől melegebb, annál inkább emelkedik.

(280) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1280

AUGUSZTUS 23.

Ki mindig útjára néz, s egyre haladni akar, az nem panaszkodhatik, ha életét, melyben magának pihenésre időt nem enged, fárasztónak találja.

(281) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1282

AUGUSZTUS 24.

Többnyire ifjabb korunkban a tapasztalás, később az erő hiányzik, hogy valóban nagyot, s az emberiségre nézve hasznosat vihessünk véghez, s így múlik el életünk, melynek első felében nem tudjuk, mit kezdjünk erőnkkel, a másikban, mit kezdjünk tapasztalásainkkal.

(282) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1154

AUGUSZTUS 25.

Nehéz pillanatokban szívesebben támaszkodunk olyanokhoz, kiket magunk alatt látunk, mintsem azokhoz, kik felettünk állnak. Az utóbbi talán biztosabb, de mindenesetre sokkal kellemetlenebb.

(283) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1161

AUGUSZTUS 26.

Senkiben nem menthetőbb a hízélgés, mint nevelőben. Gyermeknekél s ifjakknál a nem érdemlett dicséret, többnyire jobb hatást tesz az érdemlett dorgálásnál, mely ezen korban a szilárdabb egyéniséget csak elkeseríti, s a gyengébbeket önbizalomtól fosztja meg.

(284) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1164

AUGUSZTUS 27.

Mint őszkor, úgy életünk későbbi szakaszában többnyire messzebb kilátás nyílik előttünk; de vajon ez kipótolja-e a virágokat, s a reményzöld lombozatot, mely elébb kilátásunkat elvevé?

(285) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1173

AUGUSZTUS 28.

A szív, mint az iránytű, csak akkor találja nyugalmát, ha oly helyzetbe jutott, mely természetes hajlamának megfelel. Az ember szerencsés lehet oly helyzetben, mely meggyőződésével, de soha nem olyanban, mely érzelmeivel ellentétben áll.

(286) E. J. : Gondolatok: 1177

AUGUSZTUS 29.

Borhoz hasonló az élet, ki már émelyedésig itta, az kedveli leginkább.

(287) E. J. : Gondolatok / Bényei: 71

AUGUSZTUS 30.

Rögös minden pálya, mely felfelé vezet. A gondviselés úgy rendelé, hogy valamint a föld, úgy az emberi lét magaslatait csak akadályok között, s hosszú fáradság után érhessük el.

(288) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1302

AUGUSZTUS 31.

Mennél inkább töltse be szerelemmel a szívét az ember, hogy belé gyűlölség ne is férhessen; mert hol egyszer helyt fogott, amannak örökre vége van. Filozofálni kezd az ember, s mert gyűlölésének annyi okot talál, szerelmét, mint oktalant, elveti.

(289) E. J. : Gondolatok / Bényei: 7

SZEPTEMBER 1.

Nevelés nélkül az egyenlőség semmi, - nem egyéb, mint pusztá szó, a nevelés az, mi által az alsó néposztálybeliek az állam által nekik adott jogok élvezetére képessé tétetnek.

(Eötvös József hozzászólása, érvelése az 1848. augusztus 3-án, a népképviselői országgyűlésen, az elemi oktatásról szóló törvényjavaslat tárgyalásán, amikor el akarták halasztani azt.

Fináczy Ernő: Világnézet és nevelés - Tanulmányok, Filozófiai Könyvek 8., Szerkeszti Kornis Gyula, Budapest, 1925. URL: http://mtdaportal.extra.hu/books/finacz_erno_vilagnezet_es_neveles.pdf)

SZEPTEMBER 2.

Minden ember saját boldogsága után fárad, de azt mindenki csak másban találhatja fel. Legyen Isten, emberiség, haza, családi körünk, vagy bármi más, de mindenkinek saját személyén kívül szükséges valami, amiben s aminek élhessen. Szerencsénk tulajdonképpen csak attól függ, hogy saját szívünk szerint választhassuk a célt, melynek magunkat feláldozzuk. E szabadság és saját személyünk ily alárendelése nélkül nincs megelégedés a világon.

(290) E. J. : Gondolatok / Bényei: 994

SZEPTEMBER 3. Eötvös József születésének napja

Máma 18 éve, hogy születtem, örömben töltöm e napomat mindég, úgy töltöm máma is, midőn kedves anyámat s nénémet nyomom keblemhez, s távollevő barátjaimról gondolkozok. Oly víg vagyok, mint régolta még nem voltam, mert ha kinézek éltém egére, tiszta kéken boltozik az felettem...

Előttem fekszik életem, s bátran, örömgve járok gyönyörű tájak közt a jövő, talán komoly életem felé...

(291) E. J. : Levelek, Szalay Lászlónak, 1831. szeptember 3. / Oltványi: 8

Ötvenkét esztendeig éltem, fáradtam ezen egész idő alatt, hogy a képességet, melyet Isten adott, kimíveljem, s közhaszonra fordítsam, s nem értem el semmit, sem hazámnak, sem családomnak, sem magamnak. Dolgoznom kell szakadatlanul, fáradsággal, csak hogy annyit szerezzek, mennyi arra szükséges, hogy családomat tisztességesen feltartsam... Nem vidító gondolatok ezek, s a múltban nincs semmi, mi a jövőre reményekkel tölthetne, de nem fogok lemondani a küzdelemről. Egy van, mi csak tőlünk függ, saját tökéletesítésünk; dolgozzunk ezen, s bízzuk a többit a gondviselésre.

... nem panaszkodom sorsom ellen, bármennyi keserű tapasztalásokon vezetett keresztül.

(292) E. J. : Gondolatok, 1865. szeptember 3. / Bényei:1845

SZEPTEMBER 4.

Isten képe mására teremtette az embert, de sárból. Mi benne isteni - egy lehelet, a többi e föld porának része.

(293) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1191

SZEPTEMBER 5.

Rózsához hasonló a férfi szerelem, csak elemében, a szabadságban élhet; ha arról leszakítjuk, a rózsza elhervad, s tüskéi maradnak.

(294) E. J. : Gondolatok / Bényei: 29

SZEPTEMBER 6.

E világ oly nagy, mégis mindég oly kis körökben forgolódnak az emberek.

(295) E. J. : Gondolatok / Bényei: 33

SZEPTEMBER 7.

Ha reggel egy fűszálon több, a másikon kevesebb harmatcseppet találunk, az ok nem a légkörben, hanem az egyes növényekben fekszik, melyiknek egyike a közös légkörből több, másika kevesebb enyhítő nedvet vesz magához.

(296) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1273

SZEPTEMBER 8. Az írástudatlanság elleni küzdelem n. k. napja

Első ifjúságomban egy álom lebegett körül: vajha erőim s tehetségeim szerint hazámnak a nevelés, a népnevelés terén szolgálhatnék, mert láttam s éreztem, hogy éppen e téren van leginkább elhanyagolva hazánk állapota. Ezen álom, noha nem láttam akkor megvalósulásának módját, mégis boldogított...

(Eötvös József 1848. július 28-án, az első magyarországi egyetemes tanítógyűlés előtt, mint kultuszminiszter mondta e szavakat. Kármán Mór: Közoktatásügyi Tanulmányok II., Közoktatásunk múltja, Franklin, Budapest, 1911. II., 195. oldal)

Nem, akik az emberi jólét előmozdítására új eszközöket találnak, hanem kik az embereket a létező eszközök s viszonyok kellő használatára okítják, valóságos jótevői kortársaiknak.

(297) E. J. : Gondolatok / Bényei: 679

SZEPTEMBER 9.

Mint vihar a lombot, úgy szakítja el a nagy boldogság az embert az élettől. Felviszi szédítő magasságra, és elhal, s leejti a repülőt. De az nem esik többé vissza fájára, - a mély földre hull és elrohad.

(298) E. J. : Gondolatok / Bényei: 160

SZEPTEMBER 10. Az öngyilkosság megelőzésének világnapja

Tegnap, midőn leányaimmal a János-hegy felé sétáltam, két úr szólított meg, s tudtomra adá, hogy a sűrűben két fiatalember lőtte meg magát. Elmentem az őrházhoz, s felküldém az öröket. Ma megtudtam, hogy még egy harmadik fiatalember volt velek, ki ugyanazon szándékkal jött fel, s az egyik kilőtt pisztolyt magával vivé, hogy szándékát más helyen teljesítse. Az örök utánajárnak, hogy őt vagy legalább hulláját felkeressék. A szerencsétleneknek egyike fiam iskolatársa. Valamennyien alig 20 évesek. Mily kor, midőn az ily ifjakat is sem a vallás, sem a remény, mely legalább az élet kezdetén oly erős, a kétségbeeséstől vissza nem tartóztat. E történet mélyen hatott reám, s az egész napon alig voltam munkára képes.

(299) E. J. : Gondolatok, 1865. május 24. / Bényei: 1820

SZEPTEMBER 11.

A gyémánt, mert színe nincs, mindenikkel játszik.

(300) E. J. : Gondolatok / Bényei: 317

SZEPTEMBER 12.

Ma ünnepeltük Mariska leányom születés- és névnapját. Az idő gyönyörű volt. Feleségem három rossz muzsikust szerzett össze, a lányaim s cselédjeink, kikhez később a szomszéd majorok cselédjei is csatlakoztak, 8-ig táncoltak a legszebb holdvilágnál. Szerény, falusi mulatság volt.

(301) E. J. : Gondolat / Bényei: 1705

SZEPTEMBER 13. Eötvös József házasságkötésének napja

Pesten voltam. Ma 22 éve, hogy megházasodtam. Talán nincs ember, ki ha ennyi idő után azon pillanatra visszatekint, melyben a mátkáját az oltárhoz vezette, nem látná át, hogy csalódott. A leány, kit szerettünk, már csak azért is, mert szociális állása változik, s mert annyival idősebbé vált, épp úgy megváltozik, sőt még inkább, mint magunk, s midőn azon tulajdonait, melyek egykor elbájoltak, néha mind elveszíti, olyanokat fejt ki, melyekről akkor fogalmunk sem volt. S ez történt velem is, csak hogy szerencsémre, s hogy Ágnesemet sokkal jobbnak tapasztalom, mint azt egykor gyaníthatám.

(302) E. J. : Gondolatok, Svábhegy, 1864. szeptember 13. / Bényei: 1709

Két ember, bármiként szeresse egymást, nem olvadhat fel egymásban. Közel egymáshoz csak azok maradhatnak, kik annak, hogy egymáshoz közeledjenek, mindig szükségét érzik.

(303) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1502

SZEPTEMBER 14. A keresztény egység napja

Csak ahhoz támaszkodhatunk, mit erős karokkal ragadunk meg; s ki a társaságtól visszavonul, nem panaszkodhatik, ha később elhagyatva látja magát. A világ, melyet nélkülözhetőnek tartott, könnyen nélkülözni fogja őt is. Mint a mágnes, ha soká vassal érintkezésbe nem jön, gyengébbé válik, úgy az ember, ki a társaságtól visszavonul, lassanként elveszti vonzerejét.

(304) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1524

Sokáig kell húzni a harangot, míg végre megszólamlík; de ha egyszer kongani kezd, nem szűnik meg oly hamar.

(305) E. J. : Gondolatok / Bényei: 246

SZEPTEMBER 15. A demokrácia nemzetközi napja

Azon emberek, kiket leginkább tiszteltem és szerettem életemben, anyám, nagyatyám, egész családom, arisztokraták voltak, s én a nemesség minden előítéleteivel nőttem fel, s azokhoz ragaszkodtam volna valószínűleg, napjaim végéig. De az arisztokrácia, melyet családom körében ismertem, oly emberekből állt, kik kiváltságos állásokban nem oly valamit láttak, mi nekik korlátlan szabadságot ad, vagy őket kötelességekből felmenti, de oly valamit, mi a kört, melyben mozognak, szűkebbre szorítja, s reájok nagyobb kötelességeket ró.

A nemesek e felfogása szerint az általános erkölcsi szabályokon kívül még különös, csak őt kötelező szabályai vannak, s mutassatok ily nemességet nekem, s talán ismét arisztokrata leszek, mint gyermekkoromban voltam.

(306) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1919

Annyira azonban még most sem jutottam, hogy a sok Excellenciás címet levélben nem sokalltam volna meg. E sallang jó az adresszre, benn a levélben nem szeretem. Egyáltalában én - mint azt tegnap választóimnak is megmondtam -, Eötvös József akarok maradni.

... közdolgainkról annyi azonban bizonyos, hogy mindenestre sokkal rosszabbul is mehetnének. Üres pénztárral és igen közepszerű erővel csudákat mívelni nem lehet.

(307) E. J. : Levelek, Falk Miksának, 1867. április 29. / Oltványi: 243

SZEPTEMBER 16.

Ki az életet csak állásnak nézi, melyen emelkedése templomát építi, bátran látja az, ha lerogy alatta az állás, nagy építményén bátran lábalhat.

(308) E. J. : Gondolatok / Bényei: 27

SZEPTEMBER 17.

A büszkeség - népeknél -, már egy lépés a legnemesebb polgári erényekhez.

(309) E. J. : Gondolatok / Bényei: 136

SZEPTEMBER 18.

Bizonyos, hogy valamint reményünk, úgy aggodalmaink sem teljesülnek egészen soha. - Ha a jövővel foglalatossá válna a jónál elfelejtjük az apró bajokat, melyekkel az mindig jár, a rossznál azon vigasztalásokat, melyek bajaink között sohasem hiányzanak egészen. Képzeletünk jóban és rosszban mindig tökéletes állapotokat mutat. Az életben vegyes és darabos minden, s örömeink, mint fájdalmaink, egyaránt tökéletlenek.

(310) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1033

SZEPTEMBER 19.

Nagy pillanatokban elveink szilárdsága, de a mindennapi életben csak szokásaink biztosítják következetességünket, s azért nem elég, ha bizonyos elvek iránt meggyőződést szereztünk magunknak, hanem szükséges az is, hogy azoknak követeléséhez szoktassuk magunkat.

(311) E. J. : Gondolatok / Bényei: 981

SZEPTEMBER 20. A gyermekek világnapja

Ó, ifjúságunk boldog kora, hol élünk még oly teli vala, hol minden csepp, mely szemünkből patakozott, virágot talált, melyen harmatként függhetett, hol maga fájdalmaink setét aknája annyi kincseket rejtett még, annyi aranyeret, mely gazdagítja.

(312) E. J. : Gondolatok / Bényei: 309

A kulturális örökség napja

Eötvös József: TANÁCS

**Óh, nézd a tölgyet erős gyökerével A földből szíja élte nedveit,
de felfelé hajt minden erejével, S az éghez nyújtja lombos ágait.**

Így tégy te ember, kit e földhöz kötnek, A sors, s ezer szükség vas karjai:

Bár innen élsz, ez nem elég körödnék, Magasabbak küzdelmed céljai.

**Áldást a szív csak így terjeszt körére, Egész pályánk hasznos csak így lehet:
Miként nagyobb árnyékot vet földjére, A tölgy, mennél magasbra nőhetett. 1845.**

(313) E. J. : Versei

SZEPTEMBER 21. A hála világnapja

Mint minden, mi a földön boldogító, úgy szeretetünk is nagy részben emlékeinken alapszik; életünk legszebb viszonyai felborulnának, ha midőn reményeinkben csalódtunk, egy szebb múltnak kötelékei nem fűznének kedveseinkhez.

(314) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1044

Sok nehéz megpróbáltatáson mentem keresztül életemben, de a gyermekeimben az Isten megáldott. Testben, lélekben épek, s ha sorsok csak kissé kedvez, fiamra szép, leányaimra kellemes jövő vár. Csak azt engedje elérni istenem, hogy ezt láthassam.

(315) E. J. : Gondolatok, 1865. augusztus 31. / Bényei: 1844

SZEPTEMBER 22.

Kevesebb ész kell a kételkedésre, mint a hitre. Kételkedés azon emberek része, kik hinni nem elég jók, tagadni nem elég erősek.

(316) E. J. : Gondolatok / Bényei: 82

SZEPTEMBER 23.

Általánosan elfogadott szokás, hogy azt, kinek egy rögeszméje van, az örültekhez zárják; ki többet bír, szabadon jár közül, sőt néha igen kitűnő embernek tartatik.

(317) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1869

SZEPTEMBER 24.

Magasztalnak, hogy oly gazdag vagyok reflexióimban. Ez körülbelül épp olyan, mintha valaki az őszt a száraz levelekért dicsérné, melyek lábai alatt csörögnek, midőn az erdőn átmegy. Mindezen levelek egykor zölden függtek az ágakon, s a tömeg, mely a fa alján összegyűlt, csak azt mutatja, mennyit vesztett egykori díszéből.

(318) E. J. : Gondolatok, Svábhegy, 1865. október 10. / Bényei: 1852

SZEPTEMBER 25.

Vajon, ha valaki az Iliász minden szavát szétszedve bebizonyítaná, hogy az egész nagyszerű mű huszonnégy betűnek különféle összetételéből áll, és ezért Homér-hoz hasonlítaná magát, mit mondanánk?

(319) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1538

SZEPTEMBER 26.

Sok dolog csak azért látszik nagynak, mert távolabbnak gondoljuk.

(320) E. J. : Gondolatok / Bényei: 883

SZEPTEMBER 27. A szív világnapja

Komoly az élet, s mielőtt még férfiakká válunk, már sok vesztett örömért kesereghetünk... emlékköként állunk a viruló kertben, melyre a sors sok kedves nevet vésett.

(321) E. J. : Gondolatok / Bényei: 135

A gyermek kis szívében éppen annyi, sőt több öröm fér, mint a férfiúéban. De kár, hogy szívünk csak azért nő, hogy üresebbé váljék.

(322) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1118

A szentírás vasárnapja

Volt idő, midőn a biblia minden kézen forgott, s az emberek többsége csaknem kizárólag ebből merítette tudományát; midőn e könyv mintegy házibarátnak tekintetett, melyhez vigasztalásért s tanácsért fordult mindenki... Azon könyv, mely egész civilizációnk alapjául szolgált, az egyedüli, mely iránt milliók egyenlő tisztelettel viseltetnek, megérdemli most is, hogy a gondolkozó által komoly figyelembe vétessék. Elhanyagolása nem a tudományos szabadságot mozdítja elé, hanem legfeljebb oda vezet, hogy még azon egyetlent is elvesztjük, mely szétágazó irányainak egyesülési pontul szolgálhatna.

(323) E. J. : Gondolatok, 1864. szeptember 17. / Bényei: 1715

SZEPTEMBER 28.

Ma jött meg fiam utazásából. Flegler, ki éppen nálam volt, s a gyermekek véghetlen örömét látta, mellyel testvéreket fogadták, mondta, hogy boldog apa vagyok, s neki igaza van. (324) E. J. : Gondolatok, Svábhegy, 1864. szeptember 28. / Bényei: 1729

SZEPTEMBER 29.

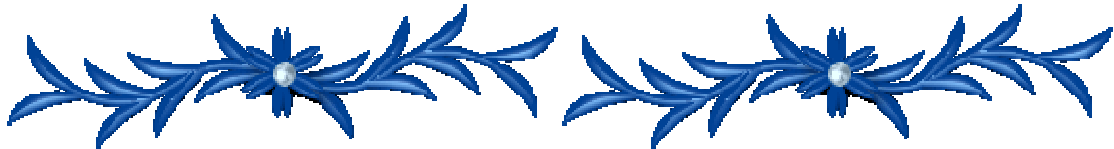
Ha egyes emberek vagy pártok árnyoldalait ismerni akarjuk, nem kell egyéb, minthogy őket a szerencse verőfényében lássuk; ilyenkor az árnyak nem maradnak el soha.

(325) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1487

SZEPTEMBER 30.

Valamint a zátony, melyet nagyobb folyók torkolatánál találunk, azon iszapporongyból támad, melyet a folyó, midőn futása még sebesebb vala, magával ragad, s később, miután lecsendesedett, lerak, úgy mindazon nehézségek s akadályok, melyek életünk végső szakaszában találkoznak, többnyire csak azon szebb napok maradványai, midőn életünk még gyorsabban folyt.

(326) E. J. : Gondolatok, 1858. február 28 / Bényei: 1123

OKTÓBER 1. Az idősek világnapja

Tavaszi múltával lehullnak a virágok, s így múlik el sokszor az ifjúsággal hitünk, szerelmünk, s a lelkesedés, mely által boldogok valánk; de valamint minden gyümölcs virágból fejlődik, úgy az, mi éltünkben beccsel bír, azon szép napok eredményeként tekinthető, melyekben szívünk még lelkesedni tudott.

(327) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1056

... fájdalom, eljön az idő, hol a jövődről kell gondoskodnod. - A baj, mely minap a képviselőházban ért, nem volt oly súlyos, minővé azt a lapok festették. Nem volt gutaütés, csak emlékeztetés reá. A halál csak csendesen kocogtatott, még nem azonnal fog beköszönni, azonban szükséges, hogy a lehetőségekről komolyan gondolkozzunk, és pedig nem csak én, hanem te is. Ha én nem leszek, te vagy a családnak nem csak a feje, hanem föltartója is. Anyádnak támaszra lesz szüksége, ...mentül előbb férfivá kell válnod, hogy helyemet pótoljad.

(328) E. J. : Levelek, Eötvös Lorándnak, 1870. március 11. / Oltványi: 325

OKTÓBER 2.

Aki a tudomány körében semmi újat nem talált is, hanem mindig csak azon ösvényen tartotta magát, melyen előtte mások jártak, legalább az által érdemli utódainak köszönetét, hogy az ösvényt, melyet használt, tágasabbá és járhatóbbá tette.

(329) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1543

OKTÓBER 3.

A képzelet virágkoszorújában egy here vagyon, a túlság; s ez egytől félvén, hány számtalan nem mer közelíteni a virágokhoz.

(330) E. J. : Gondolatok / Bényei: 161

OKTÓBER 4.

A tapasztalás mutatja, hogy azok, kik értelem tekintetében legmagasabban állnak, s kortársai felvilágosítására legtöbbet tették, ritkán alkalmasak arra, hogy a haladást vezessék. - Nem jó, ha az, ki a szövétneket tartja, egyszersmind az utat keresi. (331) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1541

OKTÓBER 5. Pedagógusok világnapja

Nem neveltetem soha más, mint anyám által, Lilien nagyatyám házában, de nagyszülőim minden befolyása nélkül.

(332) E. J. : Levelek, Toldy Ferencnek, 1870 december 8. / Oltványi: 347

Mért nem szorítjuk az oktatást azokra, miknek a nevendék az életben hasznát veheti...

(333) E. J. : Gondolatok / Bényei: 2056

Minden tudás csak akkor bír valódi beccsel, ha cselekvésre képessé tesz.

(334) E. J. : Gondolatok / Bényei: 783

OKTÓBER 6. Az aradi vértanúk emléknapja

Kevés embernek van annyi ereje, hogy a körülmények rohamának, melyek őt állásában ostromolják, saját erejével ellenállni tudjon, s biztosan csak az állja meg helyét, ki magát ahhoz kötelességeinek erős kötelékeivel láncolva érzi.

(335) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1467

OKTÓBER 7.

Toldy Ferencnek, Tekintetes Titoknok Úr!

Van szerencsém jelenteni, hogy Elnök Úr Önagyságának éppen e mai napon adtam tudtára, a Magyar Tudós Társaság levelező tagjának lett kinevezésem általami elfogadtatását; midőn tehát ezt a Tekintetes Titoknok Úrnak ezzel szintűgy, s általa a Tekintetes Társaságnak tartozó tisztelettel bejelenteném, vagyok a Tekintetes Titoknok Úrnak alázatos szolgálja,

Ercsi, október 7-én 1835. B. Eötvös József

(336) E. J. : Levelek, Toldy Ferencnek, Ercsi, 1835. október 7. / Oltványi: 20

OKTÓBER 8.

Tagadhatatlan, hogy a véletlen a legnagyobb világeseményekre is néha befolyást gyakorol, de csak olyant, minőt a pusvának durranása a lavínára. Ha a fegyver nem szól, a hőtömeg azon pillanatban nem esett volna le, de később bizonyosan.

(337) E. J. : Gondolatok / Bényei: 941

OKTÓBER 9.

Mindent visszanyerhetünk - mondja Deák -, csak azt nem, miről önmagunk lemondunk. Nézetem szerint nem azt, miről lemondunk, hanem csak azt nem nyerhetjük vissza többé, minek visszanyerésére erőnk hiányzik, s ez az, miért én a politikát, mely abban áll, hogy magunkat tökéletes tehetetlenségre kárhoztassuk, csak azért, hogy teóriában bizonyos elveket feltartsunk, a csendes örültség egy neménél alig tarthatom másnak.

(338) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1689

OKTÓBER 10. A lelki egészség világnapja

Éltem különböző viszonyok közt folyt le.

Voltam oly helyzetben, midőn sorsomat irigyelték, éltem napokat, midőn talán részvét tárgya valék, de csak egyet tanultam mind e tapasztalásaimból, s ez az, hogy megelégedésünk nem helyzetünktől, hanem annak felfogásától függ.

Akár kedvez, akár üldöz a sors, mindig találunk valakit, ki nálunknál még kellemesebb, vagy még szánandóbb helyzetben áll. S hogy el ne bízzuk magunkat, vagy el ne csüggedjünk, nem szükséges egyéb, minthogy szerencsés pillanatainkban azokra, kik még szerencsésebbek, s ha szenvedünk, azokra, kik még szerencsétlenebbek, fordítsuk figyelmünket. Ki, midőn helyzetét megfontolja, az egyik mérlegbe azon javakat teszi, miket nélkülöz, a másikba azon bajokat, melyektől ment, az sem arra, hogy magát elbízsa, sem arra, hogy kétségbe essék, nem talál elég okot.

(339) E. J. : Gondolatok / Bényei: 926

OKTÓBER 11.

Felfogásom szerint, ha valaki valami nagyot tett, legjobb, ha annak leírását másokra bízsa, nemcsak saját dicsősége nyer ezáltal, hanem az emberek is, kiknek nagy emberek példájára szükségük van.

(340) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1688

OKTÓBER 12. A csillagászat napja

Mikor éj lesz, egüünkön csillagok seregei tűnnek fel, s mi tudjuk, hogy sokan e fénypontok közül napunknál nagyobb s fényesebb égitestek, s hogy körülök földünkhöz hasonló gömbök forognak; de vajon e tudomány pótolhatja-e napunk

világát, s melegét? Így ha azon pont, mely körül szívünk forgott, eltűnt, s körünk elsötétedik, hasztalan keressük vigasztalásunkat. Meglehet, hogy a szférák, melyekre barátaink ilyenkor figyelmeztetnek, szebbek és fényesebbek, de hiába, az emberi szív - mint e föld melyen dobog -, melegét s világát, csak onnan nyerheti, mihez vonzatra érzi magát.

(341) E. J. : Gondolatok / Bényei: 877

OKTÓBER 13.

Ha a hajót szélvész ragadta meg, a legkínosabb nem a veszély, melyben forgunk, de az undor, melyet a legerősebb is érez, ha körültekintve azokat látja, kiket a hullámtól hányt hajónak ingadozása beteggé tett.

(342) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1802

OKTÓBER 14.

A viszony az ész és a szív, az elme s a kedélyünk között ahhoz hasonló, mely a melegség és a világosság között létezik. Annaira együtt nyilatkoznak többnyire, hogy látszó különbségek mellett mégis azon gondolatra jutunk, nem ugyanazon kútfőből erednek-e?

(343) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1488

OKTÓBER 15.

Még a középszerű színész is ritkábban esik színpadon a szerepéből, mint igen kitűnő emberek az életben. A színész tudja, kötelessége szerepében maradni, s nem adhat-e erőt ezen öntudat az életben is?

(344) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1491

OKTÓBER 16. A kenyér világnapja

Életünk terén lenge fellegek, melyeket elhajt előttünk a szellő, inkább gyönyörködtetnek sokszor a legáldottabb aratásnál, melyet izzadva kerestünk.

(345) E. J. : Gondolatok / Bényei: 3

Könnyű fellegekkel játszik a szellő, ezek szüntelen változó testekké gombolyodnak; nyugodtan áll az ember, felnéz, s a szállongókban rég ösmert képeket találva, örül. - Bő áldást nyert vetésénél áll az arató, s keserv tölti szívét, mert szomszédja kalászhai nagyobbak. Ennyire igaz, hogy az öröm csak önmagunkban fekszik, s a külvilág boldogságunkra csekély befolyású.

(346) E. J. : Gondolatok / Bényei: 272

OKTÓBER 17. A szegénység elleni küzdelem világnapja

Nem hiszi senki sem, mennyi erélyre van szükségünk, hogy vagyonunk elvesztését férfiasan elviseljük. Első pillanatban, midőn veszteségünket csak egészben látjuk,

összeszedjük erőnket, s azt hisszük, hogy iránta később közömbösökké fogunk válni.

Az, mit a világ legnehezebbnek tart, éppen mert nehéz, s mert annak férfias elviselése hiúságunknak hízelg, még tűrhető, de midőn látjuk, hogy a vész, mely alatt a villám házunkra lecsapott, nemcsak azt semmisítette meg, de hogy örömeink mezején nincs egy virág, nincs egy fűszál, mely összeroncsolva, beiszapolva ne állna előttünk, akkor a férfiú is szomorúan fölsóhajt, néha alig tarthatja vissza könnyeit.

(347) E. J. : Gondolatok / Bényei: 996

Úgy járunk néha a legjobb társasággal, mint midőn koldusokkal találkozva aprópénzünk nincs és forintjainkat kiadni restelljük.

(348) E. J. : Gondolatok / Bényei: 370

OKTÓBER 18.

Fehér fátyolhoz hasonlóan fekszik az élet az újonnan született előtt; reményeit, örömit, fájdalmát szövi belé, míg végre sötét lesz, és mint sírtakaró fedi a holtat.

(349) E. J. : Gondolatok / Bényei: 64

OKTÓBER 19.

Aki igen sokat tud, ritkán bír annyi erővel, hogy csak egyet akarjon, és végre mégiscsak ez első feltétele minden praktikus sikernek.

(350) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1609

OKTÓBER 20. Statisztikai világnap

Nagy barátja vagyok a statisztikának; nem mintha azt hinném, hogy az csakugyan annyit bizonyít, mint sokan felteszik, hanem azért, mert mióta minden állításnak statisztikai adatokkal való támogatása divattá vált, a hamis tételek felállítása valamivel több nehézséggel jár, s a tudományos paradoxonok alkotói badarságait legalább jobb rendszerben adják elő.

(351) E. J. : Gondolatok / Bényei: 542

OKTÓBER 21. A tudomány világnapja

A lányok csak félig tartoznak a családnak. Mikorra eszök lesz, mint a fecske, ha szárnya nőtt, elrepülnek, s csak emléköket hagyják az apai házakban. - Még nevők is megváltozik, de a fiú egy marad a családdal, s bármerre menjen, nem válhat el apjától, hozzákötve azáltal, mi jóra való ember előtt a legbecsesebb, - neve által.

(352) E. J. : Levelek, Eötvös Lorándnak, Képviselőház, 1870. március 19. / Oltványi: 326

Tudományos haladásaink eddig csak zavart idéztek elő, így szólnak sokan. Igaz, de a világosságnak, mellyel a teremtés megkezdett, nem az volt-e első eredménye, hogy a létező káosz feltűnt, és vajon azért a káoszt a világosságnak tulajdonítják-e?

(353) E. J. : Gondolatok / Bényei: 481

OKTÓBER 22.

A legkisebb hal, ha felemelkedik, s az eget keresve felugrik vizéből, hullámot gerjeszt a tengeren is; így az ember, bármily csekély legyen is, ha magasra igyekszik, az egész világot ingathatja.

(354) E. J. : Gondolatok / Bényei: 257

OKTÓBER 23.

Ha az elszáradott fán egy ág még zölden áll, vágjátok le, s ültessétek friss földbe, úgy talán még új gyökeret verhet.

(355) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1600

OKTÓBER 24.

Sokkal nehezebb két már jelenlevő részből egyet választani, mint egészen újat kezdeni, mert a kezdésnél csak szívünk, a választásnál okok határoznak el.

(356) E. J. : Gondolatok / Bényei: 50

OKTÓBER 25.

Minden gyönyört lelkipéppen foghatunk fel, ez az ember nagy elsőége.

(357) E. J. : Gondolatok / Bényei: 53

OKTÓBER 26.

Jót néha olyanok is tesznek velünk, kik mindenben csak a hideg ész tanácsait követik, de nyájas kíméletet s az apró szívességeket, melyekre a mindennapi életben annyi szükségünk van, csak a kedélyes emberektől várhatunk, s így tulajdonképp igazunk van, ha az utóbbiak által inkább vonzódva, s lekötelve érezzük magunkat, mint a legnagyobb jótétemények által.

(358) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1190

OKTÓBER 27.

A geológok állítása szerint a hegyláncok azon helyen támadnak, hol roppant megrázkódtatások után, a föld kérge egykor megszakadt; s így az emberi nem történetében, ami legszilárdabbnak látszik, csak nagy megrázkódtatásoknak maradványa.

(359) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1194

OKTÓBER 28.

Tükörfolyamhoz hasonló a képzelet, melyben minden parti dolgok csak reszketve tündöklenek vissza, s a hiányokat ragyogó nap vagy csendes holdvilág tölti be; s így örülhet mindenki a folyam mellett, csak virágokat ne kívánozzék szakítani e vizes világból, mert a semmiséget meglátván, rajta minden kedvét elveszti.

S mi más az élet képzeletnél?

(360) E. J. : Gondolatok / Bényei: 178

OKTÓBER 29.

Az ember, bizonyára integráló része az univerzumnak, s azért vele együtt haladnia is kell; víhat, de nem diadalmaskodhat az egészen, - erről emlékezzen meg mindenki, mert számtalan csak azért süllyedett, mert elfelejté, hogy az ereje földfeletti, de soha több, mint emberi, nem lehet.

(361) E. J. : Gondolatok / Bényei: 152

OKTÓBER 30. Takarékosági világnap

Korodban főképp az, ki oly viszonyok között nevelkedett, mint te, nem ismeri a pénzkérdések fontosságát.

Én magam 28 éves lettem, míg az életnek ezen legprózaibb, s kínosabb oldalát ismerni tanultam; de hidd el, nincs jólétünkre, sőt még arra nézve is, hogy valami kitűnőt véghez vigyünk, semmi nagyobb befolyással, mint az, hogy jövedelmünkkel kijőni tanuljunk.

Nem tartozol azok közé, kiknek a takarékoság a természetében fekszik, de annál szükségesebb, hogy ezt magadnak megszerezzed, mi első időben erőmegfeszítésbe kerül, de elérhető, s mindenesetre megéri a fáradságot, mert függetlenségünk feltétele.

Ha tőlem függne, szívesen felmentenélek e kénytelenségtől. Az isten megtagadá tőlem azon legfőbb boldogságot, hogy gyermekeimet legalább minden anyagi gondtól felmenthessem, de miután azt nem változtathatom meg, szükség, hogy őket, s főképp téged, jókor figyelmeztesselek helyzetedre, hogy annak jó és rossz oldalait szem előtt tartva, aszerint intézd dolgaiddat.

Számotokra nem szerezhettem mást, mint jó nevet, s talán jóakaratot... neked szegény apád van, és lesz, olyan, ki mindenét szívesen megosztja veled, sőt egészen rendelkezésedre teszi, de kinek nem sokja van, miről rendelkezik, s hogy e szerint kell rendezni életedet - a lehetőségig takarékosan most, s úgy, hogy ezentúl magad is valamit szerezhessél... ha csak tűrhető egzisztenciát óhajtasz, magadról is kell gondoskodnod.

(362) E. J. : Levelek, Eötvös Lorándnak, 1870. február 29. / Oltványi: 323

OKTÓBER 31.

Bíró és perlekedő között sokszor csak a lehelés módjában áll különbség: a bíró hortyog, a perlekedő sóhajtozik.

(363) E. J. : Gondolatok / Bényei: 149

NOVEMBER 1. Mindenszentek

Mi lenne az emberi nemből, ha a halál nem volna, mely minden küzdelemnek, s gyűlölködésnek utoljára mégis véget vet?

(364) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1230

Miként Szűz Mária képéhez viaszlábat akaszt az ájtatos beteg, csakhogy önlába gyógyuljon, úgy aggatom én viaszbábjaimat szívemhez, hogy tragikus személyeim szebbek legyenek.

(365) E. J. : Gondolatok / Bényei: 224

NOVEMBER 2. Halottak napja

Komor érzélem tölt el, midőn egy házba, hol egykor kedveseink laktanak, belépve az emberi élet üres rájáit látjuk, s a helyeken, hol egykor boldogok valánk, csak boldogságunk ereklýeit nézhetjük már. Az elmúlt nem a jövő örömeire int, ilyenkor fájdalomhoz hajlandó szívünk; valamint kedves sírhantokon, csak halálról szól, nem feltámadásról.

(366) E. J. : Gondolatok / Bényei: 102

Szívünk mélyébe teremtve sok emlék fekszik, s ha magunk vagyunk s körülöttünk csend, s keblünkben sötét éjszaka, ekkor elhagyják mély sírjokat, s a múltból beszélnek egy bús regét.

(Eötvös József: A karthauzi, 1841., I. kötet, Első rész, XVI. bekezdésében

URL: <http://mek.oszk.hu/03100/03130/html/01.htm>)

Kinn voltam a sírkertben, s körüljártam barátaim hantjain. Maholnap több lesz ott, mint a városban. Anyám, fiam, Reguly, Eckstein, most Szalay.

Mennyi pótolhatatlan veszteség! S amint éltem nehezebb lesz, amint megszapordott gondjaimmal több vigasztalásra, több segedelemre lenne szükségem, fogynak azok, kiknél azt találhatom.

(367) E. J. : Gondolatok, 1864. november 2. / Bényei: 1770

NOVEMBER 3. A magyar tudomány napja

A másik oldalon a sziget, s az újfalui vadászlak, s az innensőn a szárazmalom, melynek gépezetén annyiszor törtem fejemet...

(368) E. J. : Gondolatok, 1865. május 11. / Bényei: 1811

Éppen nem állítom, hogy a doktorátusnak elnyerése valami nagy, dicső feladat, de végre természetes bevégezése akadémiai pályádnak.

... vegyél erőt magadon, s gondold meg: hogy miután pályádnak választásában teljes szabadságot engedtem, s mi talán hiba volt, - inkább hajlamaidat, mint saját meggyőződésemet követtem, most joggal követelhetem, hogy mielőtt más pályára lépsz, ezt, melyet magad választottál, bevégezd. Ha ezt elvégzed, szabadon választhatod pályádat. Én csak annyiba folyok be abba, amennyiben tanácsaimmal tehetem, s mindent elkövetek, hogy céljaid elérését tehetségem szerint könnyítsem; de azt, hogy mielőtt tovább lépsz, s más utat választasz, elébb jelen pályádat befejezzed, arra komolyan kérlek, s úgy hiszem, eljön az idő, mikor belátod, hogy igazságom van.

(369) E. J. : Levelek, Eötvös Lorándnak, 1869. december 25. / Oltványi: 319

... ma választattam az Akadémia elnökének. Van tér hasznos tevékenységre, csak erő legyen.

(370) E. J. : Gondolatok, 1866. március 18. / Bényei: 1863

NOVEMBER 4.

„Valamely egyetem naggyá, s a tudományos életben jelentékennyé elsősorban nem bárminő kitűnő szervezete, hanem az által emelkedik ki, hogy kebelében sok és jeles tudományos erő dolgozhatik szabadon, és élhet a tudomány művelésének.”

(Molnár Aladár: B. Eötvös József életéből. In: Pesti Napló, 1872. december 24., 23. évfolyam, 297. szám, 1-2. oldal)

NOVEMBER 5.

Szahara pusztája - fövény s apró kövekből, s a tenger - vízcseppekből áll; ami bennök ijesztő, csak azon könnyűség, mellyel minden szélnek engedve helyökből kimozdulnak.

(371) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1264

NOVEMBER 6.

Nemcsak Rousseau, de előtte s utána mások is nagy fáradságot fordítottak azon állítás bebizonyítására, hogy az emberi nem a művelődés által többet veszített, mint nyert, s hogy az, mit haladásnak nevezünk, tulajdonképp csak erkölcsi süllyedésünk hosszú története... kevésbé érdemli, hogy felette komolyan vitatkozzunk.

Miután a gyermeknek nőni, s az emberi nemnek művelődni kell, az ily okoskodásnak semmi gyakorlati haszna nem lehet.

(372) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1228

NOVEMBER 7.

Mint a hópehely, melyet a vész felkapott, úgy emelkednek nagy politikai izgatottság pillanataiban néha olyanok, kik arra hivatva nincsenek. De ne ijedjünk meg azért; nemcsak a fergeteg után, de még alatta is az, mi egy ideig csillogva fenn lebegett, szép csendesen száll le helyére, hogy rendeltetése szerint a sárral vegyüljön.

(373) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1607

NOVEMBER 8.

Nem nyomorult lét-e ez, melyben nyugalunkat csak a közönyösséggel, a szerencsét csak aggodalmakkal együtt találhatjuk fel?

(374) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1484

NOVEMBER 9. A világszabadság napja

Ifjúságom első éveitől szívem minden elnyomás ellen feldobogott; gyűlöltem a zsarnokságot, inkább belső ösztöneimet követve, mint azért, mert a szabadság áldásairól még okok meggyőzének.

(Eötvös József: A zsidók emancipációja, Budapesti Szemle I. (1840), II. kötet, Pest, Heckenast Gusztáv, URL: <http://mek.oszk.hu/02200/02228/html/03/387.html>)

Van egy közhazája minden emberi szívnek, melyhez vágyódva feldobog: a szabadság. (375) E. J. : Gondolatok / Bényei: 340

NOVEMBER 10.

A szabadság azon állapot, melyben az ember, mint az őt környező természet erőit, a lehetőség határai között, maga által választott célok elérésére, használhatja.

(Eötvös József: A XIX. század uralkodó eszméinek befolyása az államra. Magyar Helikon, Budapest, 1981., II. kötet, 18. oldal, URL: <https://mek.oszk.hu/06600/06619/html/02.htm>)

NOVEMBER 11.

Nem jajdul senki, ha a folyó jégborítéka megindul, bármily robajjal is, hisz csak a boríték törődik, a folyó megszabadul.

De könnyezik mindenki, ha a szabad ember lelke fagyos emberborítékátul megszabadul.

(376) E. J. : Gondolatok / Bényei: 26

NOVEMBER 12.

Egy könny képe földünknek: gömbölyű, mint ő, fényes, mint ő, s keserű, habár gyönyör facsarta is.

(377) E. J. : Gondolatok / Bényei: 31

NOVEMBER 13. A magyar nyelv napja

„1831-ben írta neki ajánlásul, Kazinczy Ferenc: Pannonhalmi útleírása élén:

Báró Eötvös Józsefnek, iskolaéveinek utolsójában. Nevelkedjél, kedves ifjú, 's légy a' kit várunk. És ha majd felhágsz a' hová érdemeid ragadozni fognak, emlékezzél barátodra. De emlékezzél, hogy csak a' tiszta ragyog.”

(Magyar Történeti Életrajzok Ferenczi Zoltán: Eötvös József 1813-1871, 1903., Budapest, A Magyar Történelmi Társulat kiadásában, URL: <http://mek.oszk.hu/05700/05708/05708..pdf>)

Barátjaim állítják, hogy némi befolyást gyakoroltam nyelvünkre, s magam is hiszem, hogy sok szólási forma, mely most közönségessé vált, munkáim által hozatott be irányunkba. Mindég csak azt keresve, hogy gondolatomat tisztán fejezzem ki, midőn annak nyelvünkben, kész formát nem találtam, magam alkottam ilyet.

(378) E. J. : Levelek, Erzsébet királynénak, 1867. szeptember 4. / Oltványi: 253

NOVEMBER 14.

Két szem mindég csak egy gondolat, egy szenvedelmet mond ki, ép szemű embereknél tudniillik; kancsalokat kétszínűeknek mondunk. Miért nem vagyunk e véleményben oly emberekről is, kiknek két fő részeik - szív és ész - örökre ellenkednek, s csatároznak?

(379) E. J. : Gondolatok / Bényei: 185

NOVEMBER 15.

Sokszor azt gondolja az esztelen muzsikos az élet táncpalotájában, hogy mindenki csak érte, s zengeményeiért táncol; pedig azt csak kevés esztelen teszi, mindenki-nek különös kedvese vagyon, kit forró kebléhez nyomván, érte s körüle lejt.

(380) E. J. : Gondolatok / Bényei: 186

NOVEMBER 16. A tolerancia nemzetközi napja

Sokszor hallottam, hogy az embereket csak rossz napjaikban ismerjük meg; s ez való, habár nem azon értelemben, melyben azt közönségesen mondjuk, hanem az ellenkezőben; mert csak ha nagyobb szerencsétlenség ér, győződünk meg, mennyire csalódtunk embertársainkban; de nem azért, mert őket jobbaknak, hanem mert őket a valónál rosszabbnak képzeltük. - Az emberi társadalomnak fel kellene oszlani, ha sok nemes elemet, sok nem ismert erényt nem foglalna magában, mely közönséges körülmények között lappang, de nagy pillanatokban, éppen midőn reájuk szükségünk van, utat tör magának.

E részben saját tapasztalásból szólhatok.

(381) E. J. : Gondolatok, 1841. augusztus 27. / Bényei: 462

NOVEMBER 17.

Barátság csak hasonló, szerelem csak különböző személyek közt létezhet; asszony s férfi között csak akkor találhatik, ha a házasság súlyos betegágyában a szerelem meghalt, s mint barátság feltámad ismét. Kár, hogy ily feltámadást némely illuminát nem hiheti.

(382) E. J. : Gondolatok / Bényei: 274

NOVEMBER 18.

A viszony szülő és gyermek között hasonló ahhoz, mely a törzs és ágai közt van. Bármennyire függnek egymástól, mégis mihent az ág törzsétől elvált, s külön irányt követ, minden évvel távolabb állnak egymástól. A felnőtt ág találkozik más, egészen idegen fák ágaival, de saját törzsével soha többé, és mégis ez hordja ágainak terhét, s minden csapásnál, mely azokat éri, megrendül legmélyebb gyökeréig.

(383) E. J. : Gondolatok / Bényei: 2039

NOVEMBER 19. A filozófia világnapja

... ha belátom, hogy azon helyzetben, amelybe a sors állított, s azon tehetségekkel, melyekkel megajándékozott életemben, több boldog órát szerezhettem volna magamnak, egy kétségtelen, hogy nem szenvedtem semmit, s nem nélkülöztem, minek nem én magam lettem volna oka.

... s ki, szegény legény létére, a családi élet boldogságát akarta biztosítani magának, egy kis számítás után beláthatja, hogy ezen élvezet felülhaladja erszényét, s hogy homloka izzadságával, minden nyugodt perc feláldozásával, s keserű napok- s évekkel kell megfizetni a boldog órákat, melyeket élvez.

... s ha életem nem könnyű, legalább csak magam ellen panaszkodhatom...

(384) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1843

NOVEMBER 20.

Balgaság a kelyhet kirántani akarnunk kezünkől, midőn azt már rég cseppig kiürítettük; balgatagság elvenni akarni emlékeinket, melyeknél, ha szerencsénk elveszett, más birtokunk úgy sincs.

(385) E. J. : Gondolatok / Bényei: 298

NOVEMBER 21.

A szív teli pohárhoz hasonló. Mennyivel telibb, annyival mélyebben hangzanak érzeményei.

(386) E. J. : Gondolatok / Bényei: 289

NOVEMBER 22. A magyar közoktatás napja

Elégedett vagyok; azaz boldog.

Most, hol a pályán, melyet a sors, s önválasztásom előmbe jegyze, felléptem, naponként új erőt érzek kifejteni lelkemben, naponként erős akaratot arra, mit kötelességemnek ösmértem.

(387) E. J. : Levelek, Szalay Lászlónak, 1837. december, / Oltványi: 36

Ha az utolsó törvényhozásra visszatekintek, mely holnapután végzi üléseit, csaknem megijedek a bevégzett tárgyak száma és fontossága előtt.

... a régi Ausztria Birodalom helyébe egy új állam lépett, melynek még címe is megváltozott, mert a birodalom ezentúl, a diplomácia is, a Magyar-Osztrák Birodalomnak fog neveztetni.

- Jó törvények, magokban véve még nem elégítik ki a népek szükségét, s bármi helyesek azon elvek, melyek népnevelési és interkonfesszionális törvényeimben felállítottak, sok időre, sok munkára lesz szükség, míg a törvények gyümölcseit megteremhetik. De annyi bizonyos, hogy törvényeimben egy szebb jövőnek alapjait raktam le, s evvel beérheti egy ember, főleg koromban.

Nincs ezen fontos kérdések között egy, melyen harminc év óta nem dolgoztam. Sok idő ez, sok keserű emléket hagyott maga után; de hogy mindemellett e kérdések megoldását elértem, sőt, hogy azok mind az általam felállított elvek szerint, sőt általam fönntartott és keresztül vitt törvényekben oldattak meg, ez oly ritka szerencse, melyért az isteni gondviselésnek nem mondhatok elég hálát. Szerető apád Eötvös

(388) E. J. : Levelek, Eötvös Lorándnak, 1868. december 7. / Oltványi: 286

NOVEMBER 23.

A tenger homályos, mert önkeblében ápolt plánták színét mutatja; a folyó tiszta, mert csak tüköre az égnek. Így van a magokból kifejlett, s a külső behatások által kormányzott emberekkel is; amazok homályosak, de mélyek, ezek tetszőbbek, de felületesek.

(389) E. J. : Gondolatok / Bényei: 93

NOVEMBER 24.

Édes harmathoz hasonlók a csendes fájdalom könnyei; ha már égetni kezdi a boldogság napja belsónket, ők csöpögnek rá, ők vidítják, ők gerjesztik új életre.

(390) E. J. : Gondolatok / Bényei: 163

NOVEMBER 25.

Szívünk oly ház, melyben mindég fájdalom lakik; ha egy kiköltözött, mindjárt cédulákat rakunk ki, s ha még a lakás dűlőfélben nincs, bizonyosan új bérlő jön az elment helyébe.

(391) E. J. : Gondolatok / Bényei: 235

NOVEMBER 26.

Keserveinket és örömeinket echóként zengik vissza álmaink.

(392) E. J. : Gondolatok / Bényei: 232

NOVEMBER 27.

Csúnya s dísztelen kolompérből életadó pálinka főzetik, míg a poétikus virágok szénává válnak.

(393) E. J. : Gondolatok / Bényei: 249

NOVEMBER 28.

Az egész élet sokszor semmi más, mint a hosszú katzenjammer: édes, de rövid mámor.

(394) E. J. : Gondolatok / Bényei: 296

NOVEMBER 29.

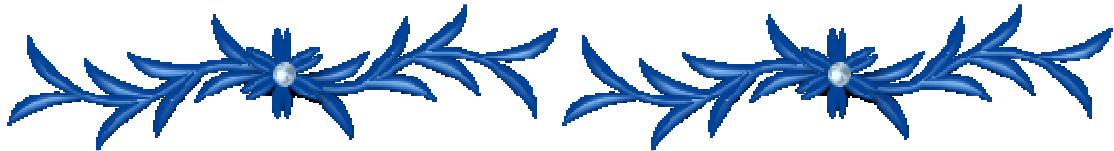
Mint a gyertya, mely süllyedve elalszik, úgy a tisztább láng szívünkben, ha süllyedünk.

(395) E. J. : Gondolatok / Bényei: 306

NOVEMBER 30.

De megszűnnek a lomb suttogásai, száradva függ az ágakon, a gyengéd szél csak egyszer veszi még ölébe, de csak hogy örök sírba vigye; elrohad a gyökér, csak a tőke marad, s évek után, ha lángba öltözik, fényt s melegséget önt el maga körül.

(396) E. J. : Gondolatok / Bényei: 127

DECEMBER 1.

Számtalan dolgokat nem értünk, mert nem férnek egészen objektív üvegeinkre, és így minden nagyot csak részeiben ösmerhetjük.

(397) E. J. : Gondolatok / Bényei: 141

DECEMBER 2.

Csak ha föld határunk setéten áll, gyanítjuk, mennyi fénypont ragyog egünkön.

(398) E. J. : Gondolatok / Bényei: 360

DECEMBER 3.

Legalább azáltal használ minden ember, hogy az életnek egy üregét tölti be példájával, és hogy azok, kik ügyeltek reá, bátrabban járhatják útjokat.

(399) E. J. : Gondolatok / Bényei: 181

DECEMBER 4.

Ki soha minden valószínűség ellen vakon nem hitt, ki soha nem kétkedett, az sohasem szeretett életében.

(400) E. J. : Gondolatok / Bényei: 891

DECEMBER 5.

Édes visszatekinteni a múltba; minden, amit az emberek valaha nagyot ténének, neked nem idegen, érezheted hivatásodat, s midőn egy erősebb ivadékhoz feltekintesz, emelkedel.

(401) E. J. : Gondolatok / Bényei: 304

DECEMBER 6. Miklós névnap

Miklós napján, mikor a jó gyermekeket meg szokták ajándékozni, jött kezembe egyszerre leveled, s a jégbarlangról írt cikked, ... s nem hiszem, hogy a megajándékozott fiúk között valamelyik jobb kedvben feküdt aznap ágyába, mint én.

(402) E. J. : Levelek, Eötvös Lorándnak, Budán, 1869. december 11. / Oltványi: 317

DECEMBER 7.

Békés megoldáshoz csak egy kis józanság és jóakarat lenne szükséges, de mit ér, ha éppen ez nem található.

(403) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1822

DECEMBER 8.

Kivel az egész világ úgy bánik, mint királlyal, végre a királyok hibáiba esik.

(404) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1819

DECEMBER 9.

Csak ha mindenkit, ki a hon határai között él, az alkotmány áldásaiban részesítünk, gerjeszthetünk honszeretetet; csak ha mindenki jogait éldelve magát boldognak érzi, csak ha büszke lehet polgári állásában, akkor fog híven ragaszkodni nemzetiségéhez...

(Eötvös József művei., Reform és hazafiság / Publicisztikai írások, Budapest, 1978., I. kötet, 228. oldal)

DECEMBER 10. Emberi jogok napja

Boldog kor, mikor még cselekvéseink irányát lelkesülés és érzéseink határozzák meg, s a hideg ész, alkotmányos királyként, legfeljebb vétóval él.

(405) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1301

Az egyenlőség utáni vágy velünk született, csak hogy a színvonal, mely felé természetünknek fogva törekszünk, nem, mint a vizeknél, a legmélyebb, hanem az elérhető legmagasabb ponton keresendő.

Megengedem, egyenlőknek születünk, de minden ember nem született pór, hanem született arisztokrata.

(406) E. J. : Gondolatok / Bényei: 563

DECEMBER 11.

A világ első szónoka csak úgy hathat közönségére, ha oly nyelven szól, melyet hallgatói megértenek.

(407) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1865

DECEMBER 12.

A romlás a társaságnál - mint a fáknál -, mindég felülről kezdődik.

(408) E. J. : Gondolatok / Bényei: 324

DECEMBER 13.

Csúnya a zsarnokság, de fortélyos elnyomás még undokabb.

(409) E. J. : Gondolatok / Bényei: 328

DECEMBER 14. A hűség napja

Ha, miután atyám szerencsétlensége történt, elfogadom a helyzetet, melybe jutottam - mint egy pillanatig akartam -, kivándorolok, valamennyi német universitasnak jelenleg talán legboldogabb professzora lehetnék.

De meg akartam küzdeni a sorsommal, helyreállítani nevünket, mely csorbát szenvedett...

(410) E. J. : Levelek, Vachott Sándornénak, Svábhegy, 1861. augusztus 21. / Oltványi: 149

DECEMBER 15.

Minden új korszak az előbbinek hamvaiból támad, de nem mint mesés phoenix, hogy színes szárnyakkal azonnal a nap felé emelkedjék, hanem mint igen szerény állat, melynek tollai még csak nőni fognak.

(411) E. J. : Gondolatok / Bényei: 699

DECEMBER 16.

A visszhang nem válik erősebbé, ha a sziklához, mely szavunkat visszaveti, közelebb lépünk; s így senki nem lesz híresebbé azért, ha a tömeghez közeledik.

- Azon visszhangnak is, melyet dicsőségnek nevezünk, egy bizonyos távolságra van szüksége.

(412) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1515

DECEMBER 17.

Gazdák s politikusok csaknem szüntelen panaszkodnak az idő ellen.

- A szerencse az, hogy a leginkább ócsárolt idő alatt a vetés azért mégis nő.

(413) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1521

DECEMBER 18. A kisebbségek napja

Helyzetemben független - s ez egy szó -, egy mennyországot rejt magába.

Beszédemben leginkább azon nyargalok - mily szörnyű, ha egy ország főbírószéke a hitelességet elveszti; szinte konzervatív színe van az egésznek, de meg fogsz vele elégedni, főképp a törvényes résszel, mely nagyatyámra emlékeztet.

(414) E. J. : Levelek, Szalay Lászlónak, Sály, 1838. január 5. / Oltványi: 38

Csak azon iparkodjék mindenki, hogy a lehetőségig jóvá váljék; ez a legbiztosabb mód, hogy a lehetőségig szerencsés legyen.

(415) E. J. : Gondolatok, Sz.Tornya, 1858. október 19 / Bényei: 1165

DECEMBER 19.

Mi csoda, ha a nap a föld gőzölgő légköréből fellegeket von, s vészeket hoz, de maga e vész termékenyíti a határt.

(416) E. J. : Gondolatok / Bényei: 343

DECEMBER 20.

A súly, mely által a földön erősebben állunk, a vízen levon. Ki minden viszonyok között ugyanazon eszközökben bízik, szükségképp elvész.

(417) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1146

DECEMBER 21.

Aki egészséges, kinek mindennapi kenyeréről gondoskodnia nem kell, s kít csak lény is szeret igazán e világon, az áldja a kegyes istenséget e jótéteményekért, s elégedjen meg helyzetével. Neki a szerencse a legegyszerűbb alakban jutott, de ennél többet senki nem élvez e földön.

(418) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1523

DECEMBER 22.

A szerelem sokszor vízhez hasonló; mennyivel többet látsz felszínén, annyival kevesebb ereszkedett belsőjébe.

(419) E. J. : Gondolatok / Bényei: 444

DECEMBER 23.

A fa oda hinti virágait, honnan felnőtt; s így tegyen a költő honával.

(420) E. J. : Gondolatok / Bényei: 466

DECEMBER 24. Szenteste

Isten egy kincset rejtett minden szívbe.

Szeress! - S fel fogod találni.

(421) E. J. : Gondolatok / Bényei: 390

Kedves fiam! Soha még házunk karácsony estvéjén ily csendes nem volt.

Anyád, Jolán és Mariskával, Trefortékhoz ment, Ilona náthás és ágyában fekszik. Én Gypsyvel magam ülök a szobámban, s várva anyádra, ki, mint mondta, egy óra múlva visszajön, azalatt e sorokat írom, hogy, ha távolból is, legalább gondolatjaimmal veled társalkodjam. Bár egy óráig veled lehetnék, de reményilem, jól érzed magadat, s ha ezt biztosan tudnám, evvel beérném.

(422) E. J. : Levelek, Eötvös Lorándnak, Pest, 1867. december 24. / Oltványi: 258

DECEMBER 25. Karácsony

Minden gyereket szeretek. Szeretek olvasni e kis lények szívében, létünk első lapjai ők, amelyek oly tiszták, oly reménybeliek; az ember oly jó, mikor még semmisem történt, előtte a jövő, mikor még nem tudunk semmit, de mindenben hiszünk, és mindent igaznak vélünk. Ha velük szórakozom, mindig visszatér a boldogság emléke, s jól esik vele időznöm.

(423) E. J. : Levelek, Lady Helena Robinsonnak, 1837. március 4. / Oltványi: 34

Kisfiam hat hét alatt, melyet a világon töltött, több szeretetben részesült, mint sok ember hatvan éves koráig, s bizony nem rossz dolog átmenni e földön anélkül, hogy valakinek szeretetét elvesztettük, s mást, mint jó embereket esmertünk volna, ... ki nyugodni ment, mielőtt még kifáradt, s a boldog vakációt elérte anélkül, hogy az élet kemény iskolájában megkínózták.

Szülék, ne sírjatok! Hisz azt, ami életünkben szép, ő már élvezte itt: a nap meleg tekintetét, s anyjának csókjait.

(424) E. J. : Levelek, Szalay Lászlónak, 1854. szeptember 12. / Oltványi: 91

DECEMBER 26. Karácsony

Átláthatjuk később, hogy az, mi által fiatalságunkban boldogok valánk, mind hiába való, - de vajon, ha a karácsonyfa gyertyái eloltattak, az édességek, s a játék mely ágain függött, leszedetett, s a gyermek látja, hogy mi oly remény zöldnek látszott, csak tű, melynek mindenikén megszúrhatja magát -, nem néz-e vissza újuló örömmel az estvére, melyen oly boldog volt?

Minden, minek életünkben örültünk, mulékony, de az öröm maga nem tűnik el nyom nélkül.

(425) E. J. : Gondolatok / Bényei: 694

DECEMBER 27.

Nem az élet adományaitól, hanem a szívtől, mellyel azokat elfogadjuk, függ boldogságunk. - Ki nem emlékszik gyermekkorában a szép karácsonyfára?

Száz láng csillogott-e azon, vagy néhány gyertyaszál, aranyokba, vagy néhány garasba - melyet a szegény szülők, magoktól elvontak -, kerültek-e az ajándékok, nem voltunk-e egyaránt boldogok?

(426) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1117

DECEMBER 28.

... s nem tudom: lesz-e új esztendeig csak még annyi időm az írásra, felhasználom azt, hogy szerencsekívánataim el ne maradjanak. - Nem formázom gratulációimat.

Miután többnyire még azt sem tudjuk, mit kívánjunk önmagunknak, ki határozhatja meg, mi tehetne mást szerencsésé. - Óhajtásom csak az, hogy a lehetőségig boldog légy, s hogyha lehet, azt előmozdíthassam, miként, s mi által válsz boldoggá, azt Istenre, s magadra bízom, mert hisz a siker minden törekvésnél, s így a szerencse utáni törekvésnél is, főként önmagunktól függ.

(427) E. J. : Levelek, Eötvös Lorándnak, 1869. december 28. / Oltványi: 321

DECEMBER 29.

Semmi nem rontja inkább jellemünket, mintha olyanokkal társalkodunk, kik iránt ellenszenvvel viseltetünk, mert igazságtalanságra szoktat.

(428) E. J. : Gondolatok / Bényei: 1148

DECEMBER 30.

Nekem nem kedvesebb semmi, mintha az óraütésben hallom az idő múlását.

Az óra, mint egy velem élő barát, ki gyengéd leheleti által minden örömet ezer kis részre osztja, mely azért mindenik nagy öröm marad; és mutatja, ha komor vagyok, mily hamar múl a fájdalom.

(429) E. J. : Gondolatok / Bényei: 49

DECEMBER 31. Szilveszter napja

Kedves fiam! Pár óra múlva, az év végét érzük.

Kedveseim közül távol tőlem csak Te vagy, s most először történik, hogy e napon nem szoríthatlak karjaim közé. De légy meggyőződve, helyed nincs bétöltve, s ha szóval nem mondhatom is el kívánataim, melyek követnek, nem kevésbé őszinték, mintha köztünk lennél. Tartson az ég, neveljen férfiúvá, s adja, hogy boldogan lássalak.

Csaknem kifogytam az időből, hogy magamnak sokat kívánjak, annál nagyobbak óhajtasaim számotokra. Oly meglelégedve szeretnélek látni, mint emberek e földön lehetnek, s ha ezt elérem - ami részben tőled függ, mert hisz minden való meglelégedés csak azon aránytól függ, melyben hivatásunkat betöltjük -, ha boldogan látlak, élttem legfőbb vágya teljesült.

Ég áldjon minden áldásával. Szerető apád Eötvös.

(430) E. J. : Levelek, Eötvös Lorándnak, Pest, 1867. december 31. / Oltványi: 259

Felhasznált forrásanyagok

- (EÖTVÖS JÓZSEF: *Vallomások és gondolatok*
Összegyűjtötte és szerkesztette BÉNYEI MIKLÓS, (2103 számozott, 1831-1871 közötti gondolat)
[URL: http://mek.oszk.hu/05200/05249/05249.htm](http://mek.oszk.hu/05200/05249/05249.htm)
Megjegyzésben röviden: E. J. : Gondolatok / Béneyei)
- (Eötvös József művei, *Eötvös József: Levelek*
Szerkesztette, az idegen nyelvű leveleket fordította OLTVÁNYI AMBRUS.
(350 darab levél, 1824-1871. között), [URL: http://mek.oszk.hu/05400/05480/05480.htm](http://mek.oszk.hu/05400/05480/05480.htm)
Megjegyzésben röviden: E. J. : Levelek/ Oltványi)
- (*Eötvös József: Naplójegyzetek 1970 augusztus 6-tól kezdve 1870 november 30-ig*
Közléteszi és jegyzetekkel ellátta CZEGLÉ IMRE
Történettudományi Intézet, Történelmi Szemle 1978/2, 47. oldal
[URL: https://tti.btk.mta.hu/folyoiratok](https://tti.btk.mta.hu/folyoiratok), Megjegyzésben röviden: E. J. : Naplójegyzetek/ Czegle)
- (*Eötvös József összes költeménye*
[URL: http://www.mek.iif.hu/00600/00644/00644.htm](http://www.mek.iif.hu/00600/00644/00644.htm), Megjegyzésben röviden: E. J. : Versei)
- (*Eötvös József levelei fiához, Eötvös Lorándhoz*
Az anyagot összegyűjtötte, a szöveget gondozta és a jegyzeteket írta BENEDEK MIHÁLY,
Szépirodalmi Könyvkiadó, 1988., 7. oldal, [URL: http://mek.oszk.hu/02000/02054/html/eotlj.html](http://mek.oszk.hu/02000/02054/html/eotlj.html))
- (*Eötvös József naplójegyzetei*, 1-11. MTA Kézirattár 3. füzet, 66.)
- (Eötvös József művei, *Eötvös József: Arcképek és programok/ Emlékbeszédek*, Kőrösi Csoma Sándor emlékbizottságától 1843.
URL: <http://mek.oszk.hu/06600/06618/06618.pdf>)
- (Eötvös József: *A zsidók emancipációja* írásából, Budapesti Szemle 1.(1840) II. kötet, Pest, Heckenast Gusztáv,
URL: <http://mek.oszk.hu/02200/02228/html/03/387.html>)
- (Eötvös József: *Egy gazdasszony levelei*, 3. levél; *Babérlombok* báró Eötvös József műveiből, fűzte Vachott Sándorné; írta Pulszky Ferenc, Pest: Heckenast, 1871.
[URL: http://mek.oszk.hu/18300/18307/18307.pdf](http://mek.oszk.hu/18300/18307/18307.pdf))
- (Eötvös József művei, *Eötvös József kultúra és nevelés*. Összegyűjtötte és szerkesztette: Mezei Márta, Eötvös József: *Petőfi Sándor összes költeményei*,
URL: <http://mek.oszk.hu/06300/06330/06330.htm>)
- (Eötvös József: *A karthauzi /regény*, 1841./ I kötet, Első rész, XVI. bekezdés,
[URL: http://mek.oszk.hu/03100/03130/html/01.htm](http://mek.oszk.hu/03100/03130/html/01.htm))
- (Eötvös József hozzászólása, érvelése az 1848. augusztus 3-án, a népképviselői országgyűlésen, az elemi oktatásról szóló törvényjavaslat tárgyalásán, amikor el akarták halasztani azt.
Fináczy Ernő: *Világnezet és nevelés - Tanulmányok*, Filozófiai Könyvek 8., Szerkeszti Kornis Gyula, Budapest, 1925. URL: http://mtdportal.extra.hu/books/finacz_erno_vilagnezet_es_neveles.pdf)
- (Eötvös József művei. *Reform és hazafiság* / Publicisztikai írások, Budapest, 1978., I. kötet, 228. oldal)
- (Eötvös József: *A XIX. század uralkodó eszméinek befolyása az államra*. Magyar Helikon, Budapest, 1981., II. kötet, 18. oldal, URL: <https://mek.oszk.hu/06600/06619/html/02.htm>)

- (MEK OSZK: EÖTVÖS LORÁND néhány fiatalkori verse,
URL: <https://mek.oszk.hu/03200/03286/html/eotvos1/eotv5.html>)

- (SZÁSZ KÁROLY: *Báró Eötvös József emlékezete*, 1872., halálának évfordulóján, Vasárnapi Újság XIX. évfolyam 5. szám, Pest, 1872. február 4. URL: <http://epa.oszk.hu/00000/00030/00935/00935.pdf>)

- (LUKINICH IMRE: *Eötvös József Naplójegyzetek - Gondolatok 1864-1868*, Előszavában Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1941.)

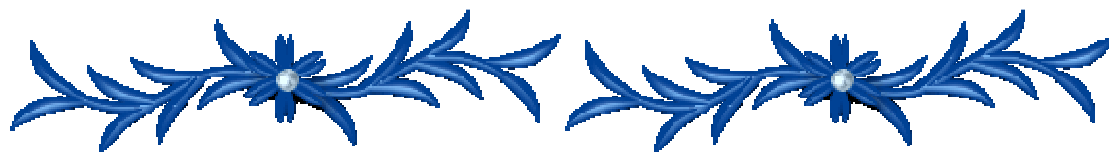
- (PLÓSZ KATALIN: „Mint legjobb barátod őszinte tanácsa.” *Nevelési elvek Eötvös József és fia, Loránd levelezésében*, Elhangzott a 41. Országos Középiskolai Fizikatanári Ankéton, 1998. április 6-8., Székesfehérvár, Fizikai Szemle 1998/6. 185. oldal, URL: <http://fizikaiszemle.hu/archivum/fsz9806/plosz.html>)

- (Dr. SZABÓ ZOLTÁN: *Eötvös Loránd emlékkönyv I., Apa és fia*, /Eötvös Loránd Geofizikai Intézet/, URL: <http://www.sulinet.hu/eletestudomany/archiv/1998/9832/eotvos/eotvos.html>)

- (FERENCZI ZOLTÁN: *Eötvös József 1813-1871*, Magyar Történeti Életrajzok, Budapest, 1903., A Magyar Történelmi Társulat kiadása URL: <http://mek.oszk.hu/05700/05708/05708.pdf>)

- (KÁRMÁN MÓR: *Közüktatásügyi Tanulmányok II., Közüktatásunk múltja*. Franklin, Budapest, 1911., II., 195.)

- (MOLNÁR ALADÁR: B. Eötvös József életéből. In: *Pesti Napló*, 1872. december 24., 23. évfolyam, 297. szám, 1-2. oldal)

1813-1871

Minden ember egy darab papíros, melyre az istenség egy gondolatot írt, de sympatheticus téntával; ha szerencséjére liquor secundét talál a földön, kitűnik az írás, ha nem, örökre rejtve marad.

(431) E. J. : Gondolatok / Bényei: 219

Leírt szavaiból megismerhető az ember és a közéleti férfi, aki még hibáival is példaként állítható minden tisztességes ember számára.

Megemlékezésül halálának 150. évfordulójára